

Univerzita Karlova v Praze

Bakalářská práce

2014

Pavla Jirdásková

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Univerzitní a firemní mateřské školy v České republice

University and corporatekindergardens in the Czech
republic

Autor:	Pavla Jirdásková
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce:	PhDr. Jana Kropáčková Ph.D.
Název katedry:	Katedra primární pedagogiky

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Univerzitní a firemní mateřské školy v České republice pod vedením vedoucího bakalářské práce PhDr. Jany Kropáčkové, Ph.D. vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Bělé pod Bezdězem 10. 4. 2014

.....

Poděkování

V první řadě bych ráda poděkovala mé vedoucí bakalářské práce PhDr. Janě Kropáčkové, Ph.D., která byla ochotným a trpělivým vedoucím. Dále bych chtěla poděkovat mému bratrově Mgr. Michalu Jirdáskovi za pomoc při překladu anotace.

Klíčová slova

Předškolní výchova, předškolní vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, firemní mateřská škola, univerzitní mateřská škola, potřeby dítěte předškolního věku, požadavky rodičů, inovativní zařízení, alternativní zařízení.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje problematice univerzitních a firemních mateřských škol v České republice. Autorka zjišťuje, zda jsou v těchto zařízeních splněny předpokládané potřeby dítěte a požadavky rodičů. Dotazníkovým šetřením autorka zjišťovala názory ze strany studentů a zaměstnanců Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze na dané téma. Součástí bakalářské práce je rozhovor s ředitelkou Univerzitní mateřské školy Lvíčata v Praze. Do bakalářské práce je zahrnuto přímé pozorování ze soukromé mateřské školy Tymiška, během kterého se autorka zaměřuje na potřeby dítěte. Poznatky získané praxí jsou konfrontovány s teorií.

Key words

Pre-school upbringing, pre-school education, education framework program for pre-school education, company nursery school, university nursery school, pre-school children's needs, parents' requests, innovative equipment, alternative equipment.

Annotation

The subject of this bachelor thesis is the issue of university and company nursery schools in the Czech Republic. The author determines whether they are equipped to meet the expected requirements of children and the requests of parents. By means of a questionnaire the author has collected the opinions of students and staff of the Pedagogical Faculty of Charles' university, (Karlova Univerzity), of Prague on the matter in question. The thesis includes an interview with the principal of the university nursery school "Lvíčata", (Lion cubs), in Prague. The paper further contains an account of direct observation in the private nursery school "Tymiška" in which the author focuses on the children's needs. Findings from field research are compared with theory.

Obsah

Úvod.....	8
1 Vývoj mateřských škol	10
1.1 Vznik prvních mateřských škol.....	10
1.2 Funkce mateřské školy	11
1.3 Alternativní a inovativní vzdělávání	12
1.4 Aktuální stav institucí předškolní výchovy.....	14
2 Firemní mateřské školy.....	15
2.1 Firemní mateřské školy, příčina vzniku	15
2.2 Firemní mateřské školy a podmínky vzniku	16
2.3 Firemní mateřské školy a podpora	16
2.4 Jednotlivé firemní mateřské školy	17
2.5 Dětské skupiny	19
3 Univerzitní mateřské školy	20
3.1 Univerzitní mateřské školy – příčina vzniku	20
3.2 Univerzitní mateřská škola Lvíčata.....	21
3.3 Univerzitní mateřská škola Qočna	22
3.3.1 Hlídací koutek Koala	22
3.4 Univerzitní mateřská škola Palackého v Olomouci	23
3.5 Univerzitní mateřská škola Rybička v Praze	24
3.6 Univerzitní mateřská škola Hrášek v Brně.....	25
3.7 Univerzitní mateřská škola v Ostravě	25
3.8 Univerzitní mateřská škola VŠE v Praze	26
3.9 Dětský koutek na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy	26
3.10 Dětský koutek Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze	27
3.11 Shrnutí	28
4 Pojetí předškolního vzdělávání.....	30
4.1 Podmínky předškolního vzdělávání	30
4.2 Potřeby dítěte předškolního věku a specifika výchovy.....	32
4.3 Požadavky rodičů	35
4.3.1 Požadavky rodičů k vzdělávací instituci a učitelům.....	35
4.3.2 Požadavky rodičů k dítěti	36
5 Shrnutí teoretické části.....	38
6 Praktická část	39
6.1 Cíl výzkumného šetření.....	39
6.2 Výzkumné otázky.....	39

6.3	Organizace výzkumného šetření a charakteristika výzkumného souboru	39
6.4	Metody výzkumného šetření	40
6.5	Dotazníkové šetření.....	41
6.5.1	Metoda a typy otázek	41
6.5.2	Popis a analýza dotazníkového šetření	41
6.5.3	Jednotlivé otázky a jejich vyhodnocení	42
6.6	Analýza rozhovoru	52
6.7	Pozorování.....	53
6.8	Shrnutí praktické části.....	55
7	Diskuze	57
	Závěr	59
	Seznam literatury a zdrojů	60
	Seznam příloh	¡Error! Marcador no definido.

Úvod

K výběru tématu „Univerzitní a firemní mateřské školy v České republice“ mě inspirovalo pozorování žen s dětmi, které studují na vysoké škole. Důvodů k podpoře vzniku univerzitních mateřských škol je několik. Prvním z důvodů je nesouhlas se současnými službami, které jsou na našich školách matkám s dětmi poskytovány a jsou často nedostatečné. Jedná se především o nedostačující prostory, které by byly určeny pouze matkám s dětmi. Tento nedostatek může být vyřešen např. v podobě dětského koutku nebo přímo univerzitní mateřské školy. Dalším důvodem zájmu o tuto tematiku je fakt, že v České republice je celkový nedostatek mateřských škol. Díky univerzitním mateřským školám by byla umožněna větší časová flexibilita pro studenty a zaměstnance s dětmi. Firemní mateřské školy umožňují rodičům dřívější návrat do zaměstnání a lepší sladění rodinného a pracovního života. Zájem o tyto instituce ze strany veřejnosti podporuje i zjištění, že jejich počet v posledních letech stále stoupá.

V teoretické části nastiňuji vývoj mateřských škol od vzniku první mateřské školy až po současné varianty předškolních zařízení. Podrobněji se zaměřuji na univerzitní a firemní mateřské školy. Zjišťuji, zda jsou splněny veškeré potřeby dítěte a požadavky rodičů. Ve své bakalářské práci analyzuji, co stojí v cestě zrodu těchto institucí, a co naopak pomáhá ke vzniku a provozu nových vzdělávacích institucí.

Zřízení univerzitních a firemních mateřských škol dovede, dle mého názoru, odstranit řadu životních problémů. V případě těchto předškolních institucí se jedná především o sladění pracovního a studentského života s rodinnými povinnostmi.

V praktické části své bakalářské práce prostřednictvím dotazníku zjišťuji názory studentů a zaměstnanců Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze na vznik a provoz těchto zařízení. Do praktické části je zařazen rozhovor s ředitelkou Univerzitní mateřské školy Lvičata v Praze. Prostřednictvím tohoto rozhovoru jsem zjišťovala silné a slabé stránky této vzdělávací instituce. Poslední zvolenou výzkumnou metodou je pozorování. Na základě pozorování zkoumám práci s dětmi, výchovné a vzdělávací postupy v soukromé mateřské škole Tymiška v Debři. Praxe je konfrontována s teorií.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit, jaký mají názor pracovníci a studenti Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze na univerzitní mateřské školy a jak veliký je zájem o tento typ předškolního zařízení na naší fakultě. Hlavním cílem teoretické části je zjistit, zda jsou naplňovány všechny potřeby dítěte a požadavky

rodičů v předškolních zařízeních. Přála bych si, abych svou bakalářskou prací přispěla ke zvýšení zájmu o vznik univerzitní mateřské školy na Pedagogické fakultě Univerzity Kalovy v Praze.

1 Vývoj mateřských škol

1.1 Vznik prvních mateřských škol

Za první předškolní kurikulum bývá označováno Informatorium školy mateřské od Jana Amose Komenského ze 17. století. (Monatová, 1988) Toto dílo vzniká v době, kdy J. A. Komenský doufá, že zvítězí svoboda, a je přesvědčen, že správné vedení dětí a mládeže povede k napravení mravního společenství, a zdůrazňuje význam předškolní výchovy. I spisovatelé Božena Němcová nebo K. H. Borovský během očekávání národního obrození počítají s povinným začleněním dětí do mateřské školy od dvou let. (Opravilová, 2003) V červnu roku 1840 byla Friedrichem Wilhelmem Augustem Fröbelem v Německu oficiálně otevřena první mateřská škola. Fröbel propagoval po celý život ideu předškolní výchovy a zabýval se obdobím předškolního věku. Byl přesvědčen, že pro dítě předškolního věku je hra nezbytnou potřebou a nejlepším výchovným prostředkem. Na základě pozorování a způsobu dětské hry vyvinul soustavu her s použitím tzv. Fröbelových hraček. F. W. A. Fröbel ve svých předškolních zařízeních převážně děti připravoval pro práci v průmyslu. Dále je zakladatelem dětských zahrádek, což bylo zařízení s hernami pro děti předškolního věku. Na českém území byl průkopníkem předškolního vzdělávání Jan Vlastimír Svoboda, který 1. března roku 1832 založil první vzornou opatrovnu v Praze na Hrádku. Jedná se o první ústav pro děti předškolního věku u nás. Poté následovaly opatrovny na Hradčanech, v Karlíně a v Plzni. V opatrovnách byly umístěny děti od 2 do 5 let, než zahájily školní docházku. Roku 1839 byl J. V. Svobodou vydán spis „Školka“, kde se vyjadřoval k prvopočátečnímu a všestrannému vyučování malých dětí, chtěl školu zbavit memorování a zkoncentrovat učení na základě názornosti. Pojetím předškolní výchovy v duchu myšlenek Jana Amose Komenského vytvořil Svoboda nový typ školy. Na našem území se nejvíce rozšířil a ujal lidový název školka. Ve vzorné opatrovně se děti učily tzv. trivium, což je trojice předmětů, které se vyučují: konkrétně čtení, psaní a počítání. Výuka trivia však nefungovala dlouho. První česká mateřská škola (jako veřejná instituce) vzniká roku 1869 u svatého Jakuba v pražském Starém Městě zásluhou M. Riegerové. V mateřské škole pracovaly učitelky B. Ledvinková a M. Müllerová. B. Ledvinková vydala soubor metodických statí „Škola mateřská“. Obecně je v této době zdůrazňována nezbytnost mateřských škol zejména z hlediska sociálního a vlasteneckého a usiluje se o to, aby byla docházka povinná. Program první české

mateřské školy u nás byl vytvořen z německé tzv. Fröbleovy soustavy hraček, české „Školky“ J. V. Svobody a z francouzského systému M. Pape-Carpentierové. Dále také K. S. Amerling usiluje o všestrannou výchovu i vzdělání. Mateřské školy byly výchovnými institucemi, které disponovaly výchovnými prostředky pro předškolní věk a rozvíjely děti po stránce tělesné, smyslové a duševní. Mateřská škola se stala protikladem Fröblovy dětských zahrádek. Dalšími významnými pracovníci předškolní výchovy u nás byla Božena Studničková, Anna Süssová nebo Ida Jarníková. V roce 1934 došlo k uzavření opatroven na českém území. V roce 1945 došlo k uzavření dětských zahrádek na českém území. (Štverák, 1988) V období socialismu, až do roku 1989, byla u nás reformní pedagogika kritizována a odmítána. Po roce 1989 nastává zásadní proměna v českém školství. Objevuje se nový pohled na předškolní vzdělávání. Přichází změny, které se promítají do pojetí předškolního vzdělávání, které se začíná více orientovat na osobnost dítěte a je zdůrazňován individuální přístup k dítěti, konkrétně k jeho potřebám a zájmům, což vede ke snížení počtu dětí ve třídě. Do tříd byly začleněny děti i se zdravotním postižením a začaly se otevírat dveře i alternativním směrům. (Koťátková, 2008, Opravilová, Gebhartová 2003) Dochází ke vzniku soukromých a církevních mateřských škol, ale také začínají vznikat alternativní zařízení, především Montessori a Waldorfská škola. Tyto alternativní mateřské školy uplatňují často inovativní formu a prosazují svobodu ve vzdělávání. Dále došlo ke zrušení závodních jeslí. V současné době si každá mateřská škola vytváří svůj školní vzdělávací program, podle kterého pracuje, ale zároveň se musí řídit Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. (2004) Zaměření a také aktivity, kterými se bude zabývat daná mateřská škola, jsou plně v její kompetenci. (PRŮCHA, 2009).

1.2 Funkce mateřské školy

Mateřská škola je zařízením pro děti zpravidla od 3 do 6 let. O vzdělávání a výchovu dětí se starají kvalifikovaní pedagogičtí pracovníci, kteří dětem napomáhají integrovat se do společnosti. Dítě v mateřské škole se učí samostatnosti a rozvíjí svou tvořivost ve spontánní hře, která je velice důležitá. V mateřské škole se dbá na to, aby bylo dítě rozvíjeno ve všech oblastech, což znamená v oblasti fyzické, psychické a sociální. (Matějček, 2000) Vhodné a pozitivní působení učitelky na vývoj dítěte se zakládá na souladu, vzájemné důvěře mezi pracovníky, učitelkou a dítětem. Dobrý vztah mezi

učitelkou a dítětem také podporuje aktivitu dítěte a kladně působí na jejich vztah k mateřské škole. (Monatová, 1988) Jelikož mateřská škola navazuje na rodinnou výchovu, zdůrazňuje se význam spolupráce mezi mateřskou školou a rodiči. V prostředí mateřské školy si dítě utváří vztah k dospělým a ke svým vrstevníkům. Děti předškolního věku po společnosti druhých lidí touží. Díky hře se u dítěte rozvíjejí důležité schopnosti týkající se spolupráce s ostatními dětmi ve skupině. Prostřednictvím hry si dítě osvojuje prosociální schopnosti, jako jsou solidarita, družnost, obětavost, tolerance a soucit. V mateřské škole se u dítěte utváří základy pro vztah, což je vzácné a ušlechtilé přátelství a k dosažení tohoto přátelství musíme dítěti připravit vhodné podmínky. (Matějček, 2000)

Základní vzdělávací standard nemá mateřská škola stanovený a není vázána konkrétním učivem, jako tomu je u škol s povinnou školní docházkou. Tento fakt přináší výhodu ve stanovení výchovně vzdělávacích cílů, ale také přináší úskalí v přílišné šíři a obecnosti těchto cílů. Hodnocení dětí probíhá prostřednictvím pozorování především při činnostech, které vycházejí z vlastního zájmu dětí. (Opravilová, 2000) Pro rodinu má mateřská škola několik pozitivních funkcí a ve výchově dětí je jejím důležitým spojencem. Mateřská škola má pro dítě citově příznivé prostředí a dopřává mu odpočinek od nepřiměřené psychické zátěže, která je na dítě vyvíjena v případech špatně fungujících rodin. Děti, které se nacházejí v „nedobrych“ rodinách, mohou díky mateřské škole poznat, co je normální a běžné.

Pedagogičtí pracovníci v mateřských školách by měli být vybaveni profesními kompetencemi, např.: odbornými, diagnostickými, osobnostními atd. Mateřská škola napomáhá dětem, které se vnitřně izolují od ostatních na základě různých psychických (např. autismus) a fyzických poruch (např. porucha vyměšování). (Matějček, 2000)

Dítě se v mateřské škole učí přijmout nějaký úkol, pracovat na něm a samozřejmě ho dokončit. Musí být naplňovány rámcové cíle, díky kterým si dítě osvojuje určité hodnoty, dále se rozvíjí a získává osobnostní postoje. (RVP PV, 2004)

1.3 Alternativní a inovativní vzdělávání

Od devadesátých let minulého století začaly v České republice vznikat alternativní školy s ustálenými alternativními programy, které mají ve světě devadesátiletou tradici fungování. (Kotátková, 2008) Jako alternativa byla chápána především odlišnost

pedagogického přístupu. Nyní má pojem „alternativní“ dvě dimenze, odbornou a všeobecnou. Všeobecnou dimenzí se označuje všechno, co je jiné a nekonvekční. Odborná dimenze označuje jen taková zařízení, která splňují určitá kritéria. Vznikala řada nekonvekčních společenských skupin, které se rozhodly budovat vlastní alternativní zařízení. Impulzem bylo prakticky orientované reformní hnutí, které přineslo do mateřských škol aktivitu dítěte, spontánnost, činnost a prožitkovost. (Smolíková, 2004)

Po roce 1989 vznikly inovativní programy a projekty, které se i nadále těší značnému zájmu. Program „Začít spolu“ zdůrazňuje individualitu dítěte, partnerství s rodinou a integrované učení. „Mateřská škola podporující zdraví“ se zaměřuje na ekologii, zdraví a vztah k životnímu prostředí. (Opravilová, 2003) Za alternativní jsou vnímány spíše pedagogické koncepce, které vycházejí z v Německu vzniklé Waldorfské pedagogiky, v Itálii vzniklé Montessoriovské pedagogiky a dále z Freinetovské pedagogiky, z pedagogiky Daltonského plánu H. Parkhurstové a Jenského plánu P. Petersena. Nyní existuje řada zařízení, která využívají jen určitých prvků z těchto koncepcí. Mateřské školy se mohou různit svými zřizovateli. Může jít o stát, církev, soukromou osobu nebo spolek. V případě univerzitních mateřských škol jsou zřizovatelé jednotlivé fakulty na univerzitách. Firemní mateřské školy mají za své zřizovatele dané firmy. Mateřské školy uplatňují různé metody a formy práce. Vzniká řada programů a projektů, které jsou variabilní jak metodicky, tak didakticky. (Průcha, 2009)

Alternativní, neboli nestandardní mateřské školy se liší především v prostředí, kurikulu, organizaci a spolupráci s rodiči. Alternativní mateřské školy jsou brány jako odlišné od tradiční státní koncepce. Většina z nich se vyznačuje společnými rysy, jako jsou: rozvoj samostatnosti a tvořivosti, prostor pro svobodu dítěte a využitím netradičních metod a forem ve vzdělávání. Často uplatňují formu inovační, experimentální a nestandardní formu pedagogické koncepce. Alternativní mateřská škola je aktivní, zaměřená pedocentricky a usiluje o komplexní výchovu dítěte. Inovativní mateřské školy se vyznačují tím, že realizují inovace a to jak v obsahu, tak v organizaci vzdělávacího procesu. (Průcha, 2001) Jako alternativní jsou brána pouze ta zařízení, která splňují určitá metodická a didaktická kritéria. V současné době je spousta mateřských škol, které využívají pouze prvků určité koncepce, označena jako alternativní, ale musí zároveň respektovat zásady pedagogického paradigmatu. (Rýdl, 1999)

Světové trendy ukazují, že se mění názor na výchovu či mateřství, a proto se začíná s předškolně-školní prací s dětmi dříve, než tomu je v České republice. V Německu mají děti od jednoho roku nárok být umístěny v předškolním zařízení. Současná mateřská škola v České republice má kamennou podobu, a to jako zařízení pro děti od 3 do 6 let, popřípadě pro děti s odkladem školní docházky. Ve světě je větší flexibilita. (Těthalová, 2014) Před rokem 1989 v České republice existovaly tzv. závodní mateřské školy, které byly obdobou nynějších firemních mateřských škol. Závodní mateřské školy mohly tehdy navštěvovat děti od 3 let, kdežto v současné době si firemní mateřské školy určují samy věk dítěte, ve kterém může být dítě umístěno do mateřské školy (např. od 4 měsíců dítěte). Závodní mateřské školy se řídily MŠMT a byly financovány z jiných rezortů, ale nynější firemní mateřské školy nemusí být v rejstříku školských zařízení a provoz financuje každá firma sama, nebo dostává od státu dotace, pokud splňuje určité podmínky stanovené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (www.msmt.cz).

1.4 Aktuální stav institucí předškolní výchovy

V roce 2011 byla zajištěna nabídka předškolního vzdělávání prostřednictvím 4 931 mateřských škol a 108 speciálních mateřských škol. Ve srovnání s předchozím rokem došlo k nárůstu o 51 mateřských škol, ale ani tento počet mateřských škol není v dnešní době dostačující. Celkový počet dětí v předškolním vzdělávání byl 342 521, což je nárůst o necelých 5 % ve srovnání s loňským rokem. Největší zastoupení v předškolním zařízení mají děti 5leté, jelikož děti rok před nástupem do základní školy mají zpravidla přednost před mladšími dětmi. V současné době je nejvíce mateřských škol veřejných, dále soukromých a nejmenší zastoupení mají církevní školy. V roce 2012 došlo k legislativním změnám v předškolním vzdělávání, které reagovaly na nynější situaci. Ke zlepšení mělo přispět opatření navyšování počtu dětí ve třídě až na 28 dětí, čehož využívá 63 % mateřských škol. Dále bylo zavedeno využití volných kapacit v základních školách. I přesto v roce 2011 bylo v předškolním vzdělávání odmítnuto skoro 50 tisíc žádostí o přijetí dítěte. Na nedostatku kapacity v mateřských školách se také podílí fakt, že jsou využívány i pro děti mladších 3 let a děti s odkladem školní docházky, kterých je v porovnání s jinými zeměmi daleko více. (ČŠI, 2013)

Z důvodu nedostatečné kapacity míst v mateřských školách začaly vznikat firemní jesle, firemní a univerzitní mateřské školy. Tato zařízení napomáhají, aby rodič mohl

nastoupit do práce po rodičovské či mateřské dovolené již za dva roky po narození dítěte nebo i dříve. (Wichterlová, 2007)

2 Firemní mateřské školy

2.1 Firemní mateřské školy, příčina vzniku

V posledních letech v České republice začalo přibývat firemních mateřských škol. Některé z firem se rozhodly zřídit tyto instituce, a pomoci tak svým zaměstnancům sladit pracovní povinnosti s rodinnými. Většina firem si ale nemůže firemní mateřskou školu dovolit otevřít, jelikož její realizace je velice nákladná a pro malé firmy nemyslitelná. Takovéto zařízení si mohou dovolit pouze některé firmy. Z výsledků VÚPSV vyplývá, že 83 % firem v České republice nepočítá se zakládáním firemních škol. (Wichterlová, 2007) Firemní škola představuje novou možnost jak „skloubit“ profesní kariéru a péči o dítě. Zřízení firemní mateřské školy přináší spoustu výhod, jak pro zaměstnance firem, tak i zaměstnavatele. Zaměstnavatel vytváří sociální zázemí pro zaměstnance a zvyšuje motivaci a loajalitu zaměstnanců. Dále si udrží své kvalifikované zaměstnance a dochází k lepší konkurenceschopnosti firmy na trhu. Zaměstnavatel může mít čtyři různé role. První role je zprostředkovatel, který má za úkol zabezpečovat volnou kapacitu v předškolních zařízeních. Druhá role je realizátor, který má za úkol starat se o provoz mateřské školy a zabezpečit vše potřebné pro zřízení. Třetí role je outsourcingový partner. Jeho úkolem je najít si partnera, který zařídí vše potřebné ohledně provozu a zřízení firemní mateřské školy. Poslední role je franchisant. V tomto případě se jedná o nejefektivnější model spolupráce. Výhodou pro zaměstnance je především fakt, že se může bez obav vrátit do svého zaměstnání, aniž by řešil problém jak sehnat místo v mateřské škole pro své dítě.

Některé firemní mateřské školy mohou být uzpůsobeny už dětem od 4 měsíců a rodič může během pracovní přestávky navštívit a nakrmit své dítě. V případě onemocnění dítěte si rodič může ihned své dítě odvést domů. Další výhodou je individuální přístup k dítěti, jelikož ve firemních mateřských školách je menší počet dětí ve třídě. Potřeby každé firmy jsou individuální. Každá firma má jiné požadavky na vzdělání. Firemní mateřské školy nabízí jak celodenní hlídání, tak krátkodobé hlídání. (Foxíková školka, 2011) *„Firemní mateřská škola má výhody pro rodiče, kteří mají momentálně děti v předškolním věku. Ostatní zaměstnanci ji ovšem jako benefit nevnímají“* (Ježková,

Géblová, 2010) Další silnou stránkou firemních mateřských škol je uspokojování určité potřeby rodičů a dětí, které si nemůže dovolit nabídnout státní mateřská škola. (Těthalová, 2014)

2.2 Firemní mateřské školy a podmínky vzniku

Pokud se firma rozhodne založit firemní mateřskou školu, potýká se s řadou hygienických a legislativních opatření. Pro některé firmy tato opatření představují špatně zdolatelné překážky. Firmy si mohou vybrat ze dvou typů škol. Prvním typem je akreditovaná mateřská škola. Mateřské školy jsou zřizovány podle školského zákona a podléhají stejným opatřením jako školy, které jsou zakládány státem. Akreditované školy představují složitější cestu v závislosti na garanci kvality vzdělávání. Mají určité povinnosti. Musí zaměstnat pedagogické pracovníky na určitý počet dětí ve třídě, který si určuje každá firma sama. Výhodou akreditované mateřské školy je dotace ze státního rozpočtu a kvalifikovaný personál. Druhým typem je neakreditovaná mateřská škola. Založení a provoz takové mateřské školy je jednodušší především pro zaměstnavatele, jelikož nepodléhají školské inspekci. Tato varianta je jednodušší, a tudíž častěji volenou. Pro oba typy jsou společné stejné stavební a hygienické požadavky. Nároky na prostor jsou největší. Na jedno dítě musí být nejméně 4 m² v herně a ložnici, v nezastavěné ploše musí být nejméně 30 m². Místnosti musí být přímo větratelné. (Miterová, 2009)

Rodiče dětí nemají nárok ani možnost odvolání k úrovni výuky a také vysokým nákladům na školné. Pro spoustu vlastníků firem není schůdný ani jeden typ, proto vznikl návrh zřízení miniškolek v rámci tzv. prorodinného balíčku v době Nečasovy vlády. V „miniškolce“ mohly být umístěny maximálně 4 děti ve věku od 6 měsíců až do 7 let. O děti se mohla starat i matka na mateřské dovolené, která mohla mít v miniškolce až dvě své vlastní děti. Tato alternativa by nejvíce vyhovovala malým společnostem. (Tomková, 2013) Ministerstvu práce a sociálních věcí se nepodařilo prosadit realizaci miniškolek, a proto předložilo zákon o dětské skupině (www.mpsv.cz).

2.3 Firemní mateřské školy a podpora

Realizaci a provoz firemních mateřských škol podporuje Evropská unie formou grantů a dotací. Z dotací Evropské unie mohou jednotlivé firmy financovat své projekty ve výši

100 %. Dotace jdou z Evropského sociálního fondu, který podporuje vznik a provoz firemních škol po celé Praze. Pro ostatní města České republiky spravuje dotace Ministerstvo práce a sociálních věcí. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy připravilo podmínky na podporu a rozvoj firemních škol ve formě návrhů legislativních změn. Pokud se firemní školy registrují v rejstříku škol, nabízí jim Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy první rok dotaci ve výši 60 % školského normativu a dále bere firemní mateřské školy pod svá křídla. (www.msmt.cz) Pokud bude daná firemní mateřská škola splňovat veškeré náležitosti školského zákona, pak bude další rok vyplaceno 100 % školského normativu, což činí na jedno dítě 3 tisíce korun.

Všechny firemní mateřské školy se ale do rejstříku škol neregistrují, jelikož vznikají další náklady spojené s požadavky školského zákona. V některých situacích se stává, že dotace od Ministerstva školství a tělovýchovy nepokryjí veškeré náklady na další provoz. Na podporu firemních mateřských škol vzniklo občanské sdružení. Toto sdružení je dobrovolné, neziskové a nevládní sdružení občanů, kteří zakládají a provozují firemní mateřské školy po celé České republice. Mezi hlavní cíle občanského sdružení patří poradenství a vzdělávání v oblasti zakládání a provozování firemních mateřských škol. Dále vytváření vzdělávacích plánů a poskytování kvalitního informačního servisu. Hlavní činnost je poradenství pro jednotlivé firmy, propagace, popularizace a tematické akce. (Vymětalová, 2009) *„Založit firemní školku není žádná charita. Je to sice chvályhodné a pro společnost prospěšné, zaměstnavatelé ale budují firemní školky především proto, že se jim to vyplatí. Je to totiž výrazný firemní benefit, který na českém pracovním trhu jen tak někdo neposkytuje“.* (Trundová, Profimedia.cz, 2012)

2.4 Jednotlivé firemní mateřské školy

V současné době je na území České republiky v provozu 33 firemních mateřských škol. První firemní mateřskou školu v České republice otevřela v roce 2005 firma METRO pod názvem Metro Hvězdička.

V hlavním městě České republiky se nachází většina firemních mateřských škol. Firemní mateřské školy v Praze založily společnosti Siemens, Seznam.cz., Raiffeisen bank, T-mobile, Česká pojišťovna, Sazka a.s., Akademie věd České republiky, ACCENTURE ACADEMY i Česká televize. Další firemní školky zřídily společnosti IMPACT-CORTI, LAPP KABEL s.r.o., společnosti E. ON, nebo Linet. (Seznam

firemních mateřských škol příloha č. 5). Další firemní mateřské školy se nacházejí v Českých Budějovicích, Třebíči, Brně, Želevčicích, Českém Těšíně.

Firemní mateřská škola Linetka se označuje, jako jedna z mála, za pravou firemní školu a to z důvodu, že jako jedna z mála otevřela svou mateřskou školu sama pro své účely. Jedná se o první firemní mateřskou školu ve Středočeském kraji, která se nachází v Želevčicích. Linetka pracuje podle vzdělávacího programu Začít spolu. Firemní mateřská škola Lentilka se nachází v Jihomoravském kraji, která sídlí v budově Městského úřadu v Brně. Zřízení této mateřské školy má především zlepšit neuspokojivou situaci s nedostatkem mateřských škol v kraji. Firemní mateřská škola v Českém Těšíně je určena pro děti pracovníků městského úřadu, zaměstnanců školy a pracovníky příspěvkových organizací. (Gender Studies, o.p.s., 2010).

Firemní mateřské školy také vznikly na půdách nemocnic. Jako první vznikla firemní mateřská škola v roce 2010 při Fakultní Thomayerově nemocnici. Druhou v pořadí se stala v roce 2011 Vítkovická nemocnice a.s., firemní mateřská škola v Mladoboleslavské nemocnici, Masarykově nemocnici v Ústí nad Labem a ve Všeobecné fakultní nemocnici Motol v Praze. V roce 2013 vznikla v nemocnici Na Homolce v Praze a v chrudimské nemocnici. Poslední v řadě vznikly v lednu 2014 dvě firemní mateřské školy při nemocnici, a to v krnovské a opavské nemocnici.

Firemní mateřskou školu v roce 2012 také zřídilo Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. (www.mzv.cz)

V České republice vznikly také firemní jesle, které jsou určeny pro děti zaměstnanců městské části Prahy 4. Jsou zde umístěny děti od 1 roku do 4 let. Firemní jesle umožňují podpořit rychlý návrat rodičů na trh práce. Nyní je kapacita pro 20 dětí a partnerem projektu je Zdravotnické zařízení městské části Prahy 4. Firemní jesle jsou v provozu od října 2012. (Rebasová, 2012)

Společnost Vesněnka po domluvě s Masarykovou univerzitou a fakultou informatiky založila tzv. pilotní firemní školku. Tato mateřská škola nabídla režim pro zaměstnance vysoké školy a je tak přizpůsobena péče o děti v různou denní dobu. Zde se může nacházet současně pouze 5 dětí, ale do budoucna se počítá s rozšířením na 25 míst. (Holas, 2012)

2.5 Dětské skupiny

V současné době jsou v ČR dětské skupiny vítanou novinkou, která má vyřešit nedostatek míst v předškolních zařízeních. Oproti soukromým školám nejsou pro stát tolik nákladné. Tyto vzdělávací instituce nekladou vysoké nároky na pedagogický personál či vychovatele a rodičům umožňují umístit své dítě do předškolního zařízení už od jednoho roku věku dítěte. (Duk, 2014) Výhodou těchto institucí, jak prokázaly výpočty, je pro rodiče především finanční dostupnost. Z předběžných výpočtů byl měsíční náklad pro rodiče odhadnut na 5 tisíc, což je ve srovnání se soukromými i alternativními mateřskými školami přijatelnější. Další výhodou pro fungování dětských skupin jsou daňové úlevy, které pomohou zaměstnavatelům. Z průzkumů vyplynulo, že o zřízení dětských skupin mají firmy velký zájem. Především vítají vznik zákona o dětských skupinách, díky kterému budou moci zaměstnavatelé podpořit své zaměstnance a umožnit jim umístit své dítě do vzdělávací instituce, která se nachází přímo na půdě firmy. Tento fakt by měl také vést ke zvýšení zaměstnanosti, především u žen s dětmi mladšími 3 let. Samozřejmě tento návrh zákona má také své odpůrce, kteří tvrdí, že v těchto vzdělávacích institucích bude zajištěno především hlídání dětí, nikoliv vzdělávání dětí kvalifikovanými pedagogickými pracovníky, jak tomu je v mateřských školách. Kritici tohoto návrhu se obávají, že bude docházet k situacím, kdy dítě nebude dostatečně připraveno pro vstup do základní školy, proto by takovéto instituce neměly být určeny dětem rok před vstupem do základní školy. Další odpůrci dětských skupin také poukazují na nižší požadavky a pravidla, především hygienická, stavební a prostorová. Aby mohly být dětské skupiny provozovány, musí mít dané firmy, univerzity a spolky oprávnění schválené MPSV. Dětské skupiny nemají konkurovat mateřským školám, ale naopak nabízet rodičům možnost umístit sem své dítě v případě, kdy se v mateřských školách nenacházejí volná místa. (Vejvodová, 2013)

3 Univerzitní mateřské školy

3.1 Univerzitní mateřské školy – příčina vzniku

Univerzitní mateřské školy jsou zařízení, která vznikají na půdě vysokých škol a umožňují pracovníkům i studentům dřívější návrat z rodičovské či mateřské dovolené a propojení rodinného a pracovního či studentského života. V současné době se v České republice nachází sedm univerzitních mateřských škol. Univerzitní a firemní mateřské školy vznikají stejným způsobem. Musí splňovat stejné provozní podmínky i legislativní normy. Rozdíl mezi univerzitní a firemní mateřskou školou je, že univerzitní mateřská škola vzniká nejen pro zaměstnance, ale také pro studenty, kteří založili rodinu během studia. Další rozdíl mezi těmito institucemi je ve financování. V současné době je na území České republiky v provozu sedm univerzitních mateřských škol: Univerzitní mateřská škola Lvíčata v Praze, Univerzitní mateřská škola Rybička v Praze, Univerzitní mateřská škola na VŠE v Praze, Univerzitní mateřská škola v Olomouci, Univerzitní mateřská škola Qočna ve Zlíně, Univerzitní mateřská škola Hrášek v Brně a Univerzitní mateřská škola v Ostravě. První Univerzitní mateřská škola Lvíčata v Praze se otevřela v roce 2010. Průzkum, který realizaci předcházel, ukázal, že zřízení univerzitní mateřské školy je velice žádané. Pro realizaci se vyslovilo více než 90 % dotázaných studentů a zaměstnanců. Nejnovější univerzitní mateřská škola je na Vysoké škole ekonomické v Praze, která je v provozu od září 2013. I na Mendelově univerzitě v Brně předcházel budování univerzitní mateřské školy dotazník, který ukázal rovněž veliký zájem. Vznik Univerzitní mateřské školy Hrášek v Brně podpořilo 95 % respondentů. Univerzita Palackého v Olomouci krom univerzitní mateřské školy také zřídila klub předškoláků, který slouží především pro rodiče, kteří potřebují své dítě hlídat nepravidelně. Univerzitní mateřské školy se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (2004) a jsou zapsány v rejstříku školských zařízení.

V současné době zřizuje univerzitní mateřskou školu také Technická univerzita v Liberci, která bude slavnostně otevřena v roce 2014. (www.t-uni.cz)

Některé univerzity zvolily variantu zřízení dětských koutků. V dětském koutku mají studenti možnost strávit volný čas se svými dětmi ve vhodném prostředí po dobu studia. Hlídaní v dětském koutku většinou zařizují dobrovolníci nebo chůvy a mohou ho

využívat nejen studenti, ale také zaměstnanci. Většinou bývají bezplatné. Trend dětských koutků se rozšířil po celé České republice. (Severová, 2009)

Dětské koutky nabízí svým studentům a zaměstnancům Masarykova univerzita v Brně, Karlova univerzita v Praze, Technická univerzita v Liberci, Česká zemědělská univerzita v Praze, Univerzita Hradec Králové, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Vysoká škola ekonomická v Praze nebo univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

3.2 Univerzitní mateřská škola Lvíčata

Jejím zřizovatelem je České vysoké učení technické v Praze. Jedná se o první takové zařízení na území České republiky. Slavnostní otevření proběhlo 1. 10. 2010. Univerzitní mateřská škola sídlí v Praze 6 a je k dispozici studentům a zaměstnancům školy. Provozní doba je od 7:00 hodin do 17:00 hodin. Univerzitní mateřská škola poskytuje předškolní vzdělávání dětem zpravidla od 3 do 7 let. Děti v UMŠ Lvíčata jsou rozděleny do třech tříd. Třídy jsou věkově smíšené, uspořádány heterogenně. Třída Hvězdáři má děti ve věku od 4 do 7 let. Třída Stavitelé má děti ve věku od 2,5 do 3,5 let a Mořeplavci jsou děti ve věku od 3 do 4 let. Maximální kapacita mateřské školy je 52 dětí. V mateřské škole pracují pouze kvalifikovaní pedagogičtí pracovníci. Mateřská škola nevlastní svou kuchyň. O dodávku jídla se stará externí firma, která dodává i dietní stravu. Součástí mateřské školy je oplocená zahrada s herními prvky. UMŠ se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (2004). Školní vzdělávací program se věnuje zdravému životnímu stylu a vychází z demokratických principů. Mateřská škola vychází z Maslowovy teorie potřeb a v případě problémů pracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou. Děti jsou vedené k samostatnosti a veliký důraz školka klade na koordinaci oko-ruka, postřeh, jazyk a fantazii. Mateřská škola velice kladně podporuje úzkou vazbu mezi školou a rodinou. Rodičům je umožněno účastnit se vzdělávání ve třídě, pokud nenaruší režim a chod třídy. Rodiče jsou také informováni o vzdělávacím programu školy a jednotlivých akcích, kterých se mohou i účastnit jako pedagogický doprovod. Cílem mateřské školy je, aby bylo spokojené jak dítě, tak i rodič. Mateřská škola také navštěvuje různá vědecká pracoviště ČVUT. Cílem je seznámit děti s pracovišti svých rodičů.

Letní škola UMŠ Lvíčata má celoroční provoz. Děti sem mohou docházet jak v červenci, tak i v srpnu. Je také možné, že v letních měsících dochází do školky i děti, které nejsou ve školce zapsané. V těchto měsících se snaží být s dětmi co nejvíce venku,

i celý den. Pokud je nepříznivé počasí, jsou děti buď v budově UMŠ, nebo navštěvují různá muzea a galerie. (www.lvicata.cvut.cz)

3.3 Univerzitní mateřská škola Qočna

Jejím zřizovatelem je Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Je to první univerzitní mateřská škola na Moravě. Slavnostní otevření školky bylo 30. 5. 2011. Jedná se v pořadí o druhé zařízení, které v České republice vzniklo. V této univerzitní mateřské škole jsou dvě věkově smíšené třídy, maximální kapacita mateřské školy je 48 dětí. Do UMŠ dochází děti ve věku od 3 do 6 let. Provozní řád univerzitní mateřské školy Qočna je od 7:00 hodin ráno do 17:00 hodin odpoledne. Zřízením univerzitní mateřské školy chce Univerzita Tomáše Bati pomoci jak studentům, tak svým zaměstnancům sladit pracovní/studijní život a rodinný život. Do UMŠ mohou být umístěny děti pouze zaměstnanců školy nebo studentů, kteří studují přímo na Univerzitě Tomáše Bati. Přednostně jsou přijímány děti v posledním roce, před nástupem do povinné školní docházky. Univerzitní mateřská škola také umožňuje studentkám oboru učitelství pro mateřské školy jak průběžnou, tak souvislou praxi. Dalším studentům z jiných oborů je umožněno podílet se na jiných aktivitách. Jedná se především o výuku anglického jazyka nebo kurz první pomoci. Rodiče za umístění svého potomka neplatí. Hradí si pouze stravné, které je ve výši 1200,- Kč za měsíc. UMŠ nemá svou vlastní kuchyň, je vybavena pouze moderní výdejnou stravou. Strava je dovážena firmou Hotel Tomášov dvakrát denně v době svačiny a oběda. Součástí mateřské školy je zahrada. UMŠ škola se zcela řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a nabízí velkou škálu různých kroužků pro děti. V UMŠ pracuje kvalifikovaný pedagogický personál. Do mateřské školy také dochází logopedický pedagog, který s dětmi provádí individuální logopedickou péči. Děti také mohou v zimních měsících docházet na kurzy bruslení a plavání. (www.qocna.utb.cz)

3.3.1 Hlídací koutek Koala

Součástí univerzitní mateřské školy Qočna je hlídací koutek Koala, který má samostatné prostory. Do hlídacího koutku Koala dochází děti ve věku od 0 do 3 let. Tento koutek poskytuje krátkodobou péči o děti předškolního věku. Mohou ho využívat rodiče, kteří studují na Univerzitě Tomáše Bati nebo jsou zaměstnanci školy. Je to skvělá možnost pro rodiče, kteří se rozhodnou stále studovat a potřebují péči pro své

děti. O děti v hlídacím koutku se stará pečovatelka. Musí mít zdravotnické vzdělání, aby dokázala okamžitě reagovat na změny zdravotního stavu dítěte. Rodič je zavázán tím, že může dát dítě do hlídacího koutku Koala pouze na dvě hodiny. Poté je povinen ho navštívit a zkontrolovat. Po návštěvě rodiče je možné hlídání prodloužit ještě na další dvě hodiny. Nikdy by neměla doba pobytu jednoho dítěte přesáhnout 5 hodin denně. V prostorách hlídacího koutku může být najednou umístěno maximálně 10 dětí. Pobyt v hlídacím koutku Koala je prostřednictvím rezervačního systému přes internetové stránky. Po dobu, kdy je dítě umístěno v HK, je personál zodpovědný za pitný režim dítěte, hygienu a podávání přinesené stravy. Je zde stejný provozní řád, také od 7:00 do 17:00 hodin. Hlídací koutek má vlastní hernu a oddělenou místnost na spaní. Dále se zde nachází velká vstupní hala na zaparkování kočárků a také oddělené umývárny a WC. (www.qocna.utb.cz)

3.4 Univerzitní mateřská škola Palackého v Olomouci

Univerzitní mateřská škola je v provozu od 1. 2. 2012 a jsou zde umístěny děti studentů a zaměstnanců univerzity. V UMŠ jsou děti heterogenně rozděleny do dvou tříd ve věku od 3 – 6 let. Mateřskou školu mohou navštěvovat také děti s odkladem školní docházky. Přednostně jsou přijímány děti starší, v posledním roce před nástupem do povinné školní docházky. S dětmi pracuje kvalifikovaný pedagogický personál, který spolupracuje s pracovníky univerzity. UMŠ je umístěna v prostorách vysokoškolských kolejí, jejíž součástí je i zahrada. Mateřská škola je zapsána v rejstříku školských zařízení. Režim dne je oproti ostatním univerzitním školám posunut. Otevření mateřské školy je v 7:30 a uzavření je v 16:30. Školné se pohybuje okolo 1200,- Kč za měsíc. V prostorách UMŠ se nenachází kuchyň. Strava je dovážena ze školní jídelny Základní školy v Olomouci. Pro děti jsou zajištěna během celého dne tři jídla v podobě dopolední a odpolední svačiny a oběda. Mateřská škola si zakládá na přátelském vztahu mezi školou a rodiči. Rodičům je umožněno zapojit se během dne do ranních činností i pobytu venku, pokud nebude narušen chod mateřské školy. Klade velký důraz na samostatnost dítěte, ke které musejí být vedeni především od svých rodičů. Jedná se především o sebeobsluhu, hygienu a úklid svých věcí. UMŠ se prezentuje příjemným, bezpečným a hlavně podnětným prostředím. Pedagogičtí pracovníci zodpovídají za bezpečnost dítěte po celou dobu pobytu v UMŠ. Na jednoho pedagogického pedagoga připadá maximálně 20 dětí. Pokud je kapacita dětí vyšší, je přidělen další pedagogický

pracovník, nebo osoba zletilá, která je způsobilá k právním úkonům (HRONOVÁ, 2012, www.ms.upol.cz)

3.5 Univerzitní mateřská škola Rybička v Praze

Univerzitní mateřská škola Rybička je přírodovědecká mateřská škola, jejímž zřizovatelem je Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Slavnostní otevření proběhlo 4. března 2013. UMŠ Rybička se nachází přímo v zeleném centru Prahy a je otevřena každý den od 8:00 do 17 hodin. „Školné“ je stanoveno na 4500,- Kč za měsíc. Do mateřské školy je strava dovážena firmou **ERTUS s r.o.** V případě zájmu ze strany rodičů může být provoz mateřské školy prodloužen do 18 hodin. Kapacita v mateřské škole je 20 dětí ve věku od 2,5 let do 6 let. Zde jsou otevřeny dvě třídy. V každé třídě je kapacita 10 dětí. Je zde zaručena velice pečlivá a individuální péče ze strany učitelek, jelikož na jednu učitelku připadá 5 dětí. Pokud se v mateřské škole budou nacházet volná místa, můžou sem umístit své děti zaměstnanci a studenti z celé Univerzity Karlovy v Praze. Univerzitní mateřská škola pracuje podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (2004), který je obohacen o přírodovědné zaměření a v prostorách mateřské školy se přímo nachází přírodovědná dílna, zahrada upravená pro potřeby dětí nebo zookoutek, v kterém se děti budou učit starat o zvířata a zkoumat jejich chování a vytvářet si k nim kladný vztah. Jedná se o králíky, morčata nebo akvarijní ryby. V těsné blízkosti mateřské školy se také nachází Botanická zahrada Přírodovědné fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Děti jsou každý den v kontaktu s přírodou a jsou jim umožněny každodenní procházky Botanickou zahradou s možností návštěvy skleníků a nejrůznější práce přímo v zahradě. Děti si mohou samy vypěstovat vlastní rostliny a pozorovat, jakou daná rostlina potřebuje péči. V provozním skleníku bude vyhrazena část prostor určených přímo dětem. V plánování je zřízení dětského hřiště přímo v prostorách Botanické zahrady. Mateřská škola je také zaměřena na ochranu životního prostředí. V mateřské škole se dbá výhradně na přírodní materiály, hračky jsou dřevo-textilní s využitím i ovčí vlny nebo včelího vosku. Prozatím je mateřská škola určena pouze pro děti zaměstnanců Univerzity Karlovy v Praze. Univerzitní mateřská škola Rybička získala dotace na svůj vznik a provoz od Evropského sociálního fondu a rozpočtu hlavního města Prahy. Prvních 15 měsíců je realizace univerzitní mateřské školy hrazena z Operačního programu Praha - Adaptabilita. (KUHN 2013, www.skolkarybicka.cz)

3.6 Univerzitní mateřská škola Hrášek v Brně

Zřizovatelem univerzitní mateřské školy Hrášek je Mendelova univerzita v Brně. Provoz byl zahájen od 2. 9. 2013. Mateřská škola se nachází v prostorách kolejí Jana Amose Komenského a je určena pouze pro děti studentů a zaměstnanců Mendelovy univerzity v Brně. Univerzitní mateřská škola vznikla za podpory operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a také Evropské unie. V mateřské škole se nachází dvě třídy, s kapacitou 20 dětí na jednu třídu, tudíž celková kapacita je 40 dětí. Věkové uspořádání dětí ve třídách je heterogenní ve věku od 3 roků do 6 let. Provoz mateřské školy je od 6:45 hodin do 17:00 hodin, provoz je zajištěn i v době prázdnin. Součástí mateřské školy je zahrada s herními prvky, kterou mohou děti využívat. Školné v mateřské škole je 2500,- Kč za měsíc. Strava je do mateřské školy dovážena z nedaleké školní jídelny a stravování dětí je dle platných norem. V UMŠ pracuje kvalifikovaný pedagogický personál. Univerzitní mateřská škola spolupracuje s pracovišti Mendelovy Univerzity a dále se podílí na speciálních prázdninových programech pro děti zaměstnanců. UMŠ se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (2004). Jsou k dispozici také placené kroužky se zaměřením na hudební a sportovní přípravu, a také jazykové vzdělávání. Univerzitní mateřská škola také nabízí pro rodiče nebo prarodiče s dětmi ve věku od 7 do 10 let letní tábor s názvem „Asterix a Obelix jedou na Olympiádu“. (www.hrasekms.cz)

3.7 Univerzitní mateřská škola v Ostravě

Univerzitní mateřská škola je určena pro děti studentů a zaměstnanců Vysoké školy báňské Technické univerzity v Ostravě, která je jejím zřizovatelem. V provozu je od 2. září 2013 a kapacita mateřské školy je 60 dětí. O děti se starají čtyři kvalifikované pedagogické pracovnice, dvě externí pedagogické pracovnice a dva asistenti pedagoga. Provozní doba je přizpůsobena potřebám rodičů a nabízí celodenní provoz, který je zahájen každý den v 6:30 hodin a ukončen v 17:30 hodin. Děti jsou rozděleny do třech tříd o maximální kapacitě 20 dětí ve třídě. Do jednotlivých tříd jsou rodiče s dětmi pouštěny prostřednictvím zvonků. Univerzitní mateřská škola dětem nabízí aktivity předškolního vzdělávání, které jsou obohaceny o zájmové kroužky. Ty jsou úzce vázány na činnost univerzity. Mateřská škola je obohacena o prvky Montessori a úzce spolupracuje s univerzitou. Na pozemku UMŠ se nachází oplocená zahrada. Zřízení této univerzitní mateřské školy předcházela průzkum, kde přes 200 rodičů mezi

zaměstnanci projevilo o toto zařízení zájem. Součástí mateřské školy není kuchyň, strava je do UMŠ dovážena. Od roku 2009 se Technická univerzita v Ostravě snažila o zřízení tohoto zařízení, ale k její realizaci došlo až v roce 2012 díky získané podpoře Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Tento operační program kromě realizace univerzitní mateřské školy umožňuje první školní rok výuky zdarma. (KANTORKOVÁ, 2013, www.vsb.cz)

3.8 Univerzitní mateřská škola VŠE v Praze

Vysoká škola ekonomická slavnostně otevřela svou univerzitní mateřskou školu v září 2013. Na vybavení a provoz získala VŠE dotace z operačního systému Praha Adaptabilita. Tato mateřská škola je jednotřídní s maximální kapacitou 18 dětí, do které mohou docházet děti od 2,5 let. Provozní doba je od 7:00 do 17:00 hodin a o děti se starají tři kvalifikované pedagogické pracovnice. Vstup do prostor mateřské školy je možný pouze ze zahrady. Rodiče platí měsíční poplatek na provoz školky, který nejde z financí Evropského sociálního fondu. Podmínkou přijetí dítěte je požadavek, že rodič musí být zaměstnanec VŠE nebo alespoň pracovat na VŠE na 0,5 úvazku a mít trvalé bydliště v Praze. Školní jídelna zajišťuje stravování. Učitelka univerzitní mateřské školy má právo odmítnout dítě při akci, pokud není vybaveno na činnost, kterou UMŠ pořádá, ale je povinna zajistit dítěti náhradní činnost nebo program. Mateřská škola pracuje podle vzdělávacího programu, který nese název „Cesta kolem světa“. Tento program je zaměřen především na zdravý životní styl, individuální rozvoj dítěte a přírodovědnou gramotnost. Řídí se Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (2004). (www.skolka.vse.cz)

3.9 Dětský koutek na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy

Od letního semestru 2011/2012 je na Filozofické fakultě zajištěné hlídání pro děti. Hlídání dětí zajišťují v rámci praxí studenti z katedry pedagogiky a sociální práce a je bezplatné. Jedná se o krátkodobé hlídání, které je určeno pro děti zaměstnanců a studentů z Filozofické fakulty. Úmyslem nebylo zřídit dětský koutek, který by byl podobný těm v obchodních centrech. Dětský koutek se nachází přímo v budově Filozofické fakulty. Jeho kapacita je maximálně 5 dětí na dvě dospělé osoby. Pokud je kapacita naplněna, bude další dítě bohužel odmítnuto. Prostor je zde uzamčen elektronickými zámky. Do prostoru mají přístup pouze držitelé čipových karet

vydaných Univerzitou Karlovou v Praze. Dítě může pobývat v dětském koutku maximálně dvě hodiny. Pokud chtějí rodiče své děti ponechat v dětském koutku déle jak dvě hodiny, musí být dítě zkontrolováno zákonným zástupcem. V dětském koutku není stanoven limit pro věk. Mohou sem být umístěny děti předškolního věku i mladšího školního věku. Prostory dětského koutku jsou parametry přizpůsobeny ke krmení, přebalování, kojení a krátkodobý pobyt dětí s doprovodem. Nachází se zde část na parkování kočárků pouze pro děti, které jsou umístěny v dětském koutku. (DYKAS, 2012)

3.10 Dětský koutek Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Dětský koutek se nachází v hlavní budově v ulici M. Rettigové 4 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Koutek byl otevřen v dubnu 2013. Za necelý rok svého fungování, konkrétně do března 2014, dětský koutek využilo 157 lidí. Největší návštěvnost dětského koutku byla zaznamenána v měsíci květnu (33x), červnu (18x), září (24x) a říjnu (21x) 2013. V květnu a červnu se konají státní závěrečné zkoušky, přijímací zkoušky a probíhá zkouškové období. V září a říjnu stále probíhá zkouškové období, státní závěrečné zkoušky a zápisy studentů do studia. Ze zjištěných dat vyplývá, že o dětský koutek je zájem v letním i zimním semestru a nejvíce o zkouškovém období. Ze získaných dat je problematické rozlišit, zda se jedná o studenta, nebo o zaměstnance. Lze se domnívat, že uživatelé z řad zaměstnanců uváděli katedru a naopak studenti uváděli studijní obor.

Nejvíce dětský koutek využívali studenti navazujícího magisterského studia Pedagogika předškolního věku (13 lidí), studenti magisterského studia Učitelství pro 1. stupeň ZŠ (10 lidí). Dále zaměstnanci z katedry dějepisu a didaktiky dějepisu (10 lidí) a zaměstnanci z katedry matematiky a didaktiky matematiky (8 lidí). Dětský koutek je otevřen od 7:00 hodin do 22:00 hodin od pondělí do pátku. Největší intenzita návštěvnosti je mezi 9:00 až 12:00 hodinou dopolední. Během této doby si klíče vypůjčí na 60 lidí. V 12:00, 14:00 a 16:00 hodin jsou nejvíce zaznamenány odchody z dětského koutku.

Dětský koutek je určen pro návštěvu pouze studentů a zaměstnanců fakulty a v době přijímacích zkoušek ho mohou využít i uchazeči o studium. V dětském koutku není zajištěno pro rodiče hlídání dětí, pouze je nabídnut vhodný prostor, kde mohou rodiče se svými dětmi trávit čas. Rodiče mohou prostor využít pro pohlídání svého dítěte i jinou

pověřenou osobou (rodinní příslušníci, kamarádi, spolužáci), avšak za dítě dle řádu stále zodpovídají rodiče nebo zákonní zástupci. V prostorách dětského koutku se nachází kuchyňka, přebalovací pult a herna s kobercem a hračkami.

Dětský koutek v Brandýse nad Labem byl zřízen před zahájením provozu dětského koutku v ulici M. Rettigové 4, ale pro nízké využití byl uzavřen. V současné době se opět uvažuje o jeho otevření z důvodu narůstajícího zájmu studentů kombinovaného studia. (www.pedf.cuni.cz)

3.11 Shrnutí

Hlavním cílem univerzit a firem je pomocí firemních i univerzitních mateřských škol udržet své zaměstnance v pracovním poměru. V případě univerzitních mateřských škol, je tento hlavní cíl rozšířen také na studenty, kterým tímto způsobem nabízí možnost dostudovat. Univerzitní mateřské školy jsou pro děti od 2 let, i když většina univerzit volí věkovou hranici od 3 let, kdežto firemní mateřské školy jsou k dispozici pro děti od 4 měsíců. Každá firma volí podle svého uvážení. V univerzitní mateřské škole probíhá vzdělávací proces za přítomnosti kvalifikovaného pedagogického personálu, což se od firemních liší, jelikož ty musí přihlížet k potřebám dítěte mladšího 2 let, kdy v mnohých firemních školkách tuto péči zajišťuje zdravotní sestra.

Další nabídkou pro rodiče mohou být také dětské koutky. Ty se především od univerzitních a firemních mateřských škol liší tím, že zde za dítě zodpovídá sám rodič, který musí s dítětem v dětském koutku být přítomný, nebo jej svěří tzv. „chůvě“, ale pouze po dobu max. 4 hodin. Výhodou dětských koutků při fakultách je fakt, že jejich založení je snadnější a jednodušší, jelikož nemusí splňovat veškeré hygienické a stavební podmínky, které jsou požadovány při zřizování mateřských škol. Shodné znaky firemních a univerzitních mateřských škol jsou spatřovány především ve vzdělávacím procesu, obě tyto vzdělávací instituce musí přihlížet k naplňování potřeb dítěte, kdežto dětské koutky jsou spíše hlídacího charakteru. Dětské koutky také neřeší současný problém s nedostatkem míst v mateřských školách, ale např. univerzitní a firemní mateřské školy svou existencí napomáhají ke zlepšení této situace v České republice.

V současné době by problematiku nedostatku míst v mateřských školách mohl řešit nový zákon o dětských skupinách, který předkládala Nečasova vláda, ale nikdy nebyl dokončen. Nyní je tento návrh projednáván v parlamentu. Tyto vzdělávací instituce

nekladou vysoké nároky na pedagogický personál či vychovatele a rodičům umožňují umístit své dítě do předškolního zařízení už od jednoho roku. Další spatřovanou výhodou je zjištění, že dětské skupiny budou pro rodiče finančně dostupnější. O vznik dětských skupin jeví firmy velký zájem a první tyto vzdělávací instituce by měly v ČR fungovat od září 2014.

4 Pojetí předškolního vzdělávání

4.1 Podmínky předškolního vzdělávání

Pro efektivní a kvalitní vzdělání dítěte předškolního věku by měla každá mateřská škola vytvářet podmínky, které jsou příslušnými právními normami legislativně vymezeny. (Příloha č. 7). Doporučuje se, aby podmínky předškolního vzdělávání byly pravidelně vyhodnocovány. Pro jejich vyhodnocování je zapotřebí vytvořit konkrétní kritéria vyhodnocování všech oblastí, které jsou předmětem pokynů Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (2004) a evaluace. Každá mateřská škola musí splňovat tyto následující podmínky: věcné neboli materiální podmínky, životosprávu, psychosociální podmínky, organizaci, řízení mateřské školy, personální a pedagogické zajištění a spoluúčast rodičů. Mateřská škola musí mít dostatečně velké prostory, a to 4 m² na dítě, a také splňovat bezpečnostní i hygienické normy. Je potřeba, aby prostorové uspořádání vyhovovalo individuálním i skupinovým činnostem. Veškerý nábytek i potřebné nářadí a náčiní musí odpovídat antropometrickým požadavkům. Vybavení hračkami a pomůckami mateřské školy by mělo odpovídat věku a potřebám dětí. Pomocí vlastní tvorby dětí je vhodné upravit interiér mateřské školy. Je nezbytně nutné, aby dětem byla poskytnuta plnohodnotná a vyvážená strava. Prostory mateřské školy musí být vyvětrané a musí být zajištěn denní řád a rytmus mateřské školy. Dále má být dětem umožněn volný pohyb ve venkovním areálu mateřské školy. Denní program musí být přizpůsoben individuálním potřebám dítěte. Učitelé by měli mít zdravý životní styl a tím být pro děti přirozeným vzorem. Děti by se měly v mateřské škole cítit spokojeně a v bezpečí. Děti se postupně adaptují na nové prostředí a pedagogičtí pracovníci reagují na individuální potřeby dětí a pomáhají k jejich uspokojování. Děti mají mezi sebou rovnocenné postavení a důraz je kladen na osobní svobodu a volnost dítěte, čímž se podporuje jejich samostatnost a tvořivost. Pedagog by měl být pro dítě vzorem, jak mluvním, tak výchovným.

V mateřské škole musí být dostatečně pružný řád, je zapotřebí, aby učitelka reagovala na aktuální změněné potřeby dětí a individuální možnosti dětí. Pedagogové se aktivně podílí na vzdělávání všech dětí a měli by zařazovat do denního programu zdravotně pohybové aktivity. Učitel by měl dítěti nabídnout jak řízené činnosti, tak hru, a nechat

dítěti prostor samostatně se projevit. Poměr těchto činností by měl být vyvážený. Především vytvářet čas pro spontánní hru dětí, jelikož dítě by v tomto věku mělo mít mnoho času na její realizaci. Činnosti dítě podněcují k vlastní aktivitě, a proto musí být vytvářeny podmínky jak pro skupinovou, tak i individuální činnost. Ředitelka každé mateřské školy se musí vyjadřovat k práci, kterou odvádí pracovníci mateřské školy. Pedagogický sbor pracuje jako tým, snaží se spolupracovat a navzájem pozitivně motivovat k práci. Ředitelka mateřské školy vypracovává spolu s pedagogickými pracovníky školní vzdělávací program, na který navazují kontrolní a evaluační činnosti. Pedagogové by se měli neustále sebevzdělávat a splňovat předepsanou odbornou kvalifikaci. Pokud jí nemají, průběžně si ji doplňují. Dětem se po celý den musí dostávat kvalitní pedagogické péče, proto se pedagogové chovají profesionálním způsobem a pracují v souladu se společenskými zásadami. Specializované služby zajišťují vždy odborní pedagogové. Pedagogický personál si snaží porozumět s rodiči a vyhovět jejich konkrétním potřebám. Oboustranně by měla panovat důvěra, respekt, otevřenost a porozumění. Rodiče dětí se mohou účastnit různých programů a podílet se na dění v mateřské škole. Povinností pedagogů je chránit soukromí jednotlivých rodin a pravidelně informovat rodiče o prospěchu svých dětí.

Mateřské školy, které nejsou v síti škol a školských zařízení tyto podmínky nemusí naplňovat. Jedná se především o soukromé a firemní mateřské školy. Učitelé nemusí vytvářet školní vzdělávací program, není pro ně závazný Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2004) a nemusí splňovat podmínky předškolního vzdělávání, tak jako mateřské školky zařazené v síti školských zařízení.

Univerzitní mateřské školy v České republice se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (2004), tudíž musí splňovat podmínky předškolního vzdělávání. (Syslová, 2007) *Předškolní vzdělávání má smysluplně obohacovat denní program dítěte v průběhu jeho předškolních let a poskytovat dítěti odbornou péči. Předškolní vzdělávání se maximálně přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny a dbá, aby tato vývojová specifika byla při vzdělávání dětí v plné míře respektována* (RVP PV, 2004).

4.2 Potřeby dítěte předškolního věku a specifika výchovy

Dítě předškolního věku tráví spoustu času v mateřské škole, a proto je nutné, aby pedagogický personál individuálně přistupoval k potřebám dítěte s ohledem na věk, vyspělost, individuální péči a psychickou odolnost. Dětské psychologové prokázali pomocí výzkumu, že je nezbytnou nutností, aby byly uspokojovány biologické potřeby. Pro optimální tělesný vývoj je zapotřebí uspokojovat i základní psychické a sociální potřeby. (Bečvářová, 2008, Opravilová, 2003) V předškolním věku je důležitý rozvoj prosociálního chování a jedním z předpokladů je uspokojování potřeby jistoty a bezpečí. Neméně důležité je, aby dítě v předškolním věku dosáhlo určité úrovně kognitivních kompetencí. (Vágnerová, 2000)

Potřeby nižší, také označovány jako deficitní, jsou zakotvené v tělesném fungování. Organismus člověka neustále požaduje uspokojovat tyto potřeby, které se opakovaně probouzí při jejich nedostatku. Potřeby vyšší formují v člověku bytost inspirující se kulturními a civilizačními výdobytky. (Pupala, Kolláriková, 2001). Model hierarchie potřeb Abrahama Harolda Maslowa, který lidské potřeby přehledně znázornil v pyramidě, je celkem exaktní a vyčerpávající. V pyramidě jsou potřeby rozděleny do sedmi skupin, od nejnižších po nejvyšší. (Maslow in Vágnerová, 2000 Příloha č.6). K uspokojování těchto potřeb má docházet v takové posloupnosti, jak jsou uvedeny. Nejdříve dochází k uspokojování primárních potřeb, které jsou nezbytnou podmínkou pro zachování života jedince a mají nejvyšší prioritu. Jedná se o potřeby základní tělesné a fyziologické. Jakmile jsou uspokojeny fyziologické potřeby, začnou narůstat sekundární vyšší potřeby, potřeba bezpečí a jistoty. To znamená omezení strachu a úzkosti dítěte na minimum. Následně dochází k uspokojování sociálních potřeb: potřeba lásky, přijetí a sounáležitosti. V mateřské škole jsou tyto potřeby postaveny především na přátelském vztahu mezi dítětem a pedagogem a všemi dětmi navzájem. Pokud jsou všechny tyto potřeby naplňovány, dochází k uspokojování potřeby úcty a uznání, které jsou postavené na svobodě dítěte, jeho nezávislosti a samostatnosti. Na vrcholu pomyslné pyramidy se nachází nejvyšší potřeba seberealizace. Jedná se o instinktivní potřebu naplnit své schopnosti a být nejlepším, jakým jen člověk může být.

Maslow definoval seberealizované osoby jako tvořivé s vnitřní etikou, schopné řešit problémy a projevovat zájem o okolní svět. (Maslow in Matějček, 2007) Při vytváření

podmínek v mateřské škole je to pro učitelku o to větší odpovědnost v naplnění každodenní práce mateřské školy.

Mateřská škola by měla navazovat na rodinnou výchovu a dítěti poskytnout potřebu bezpečí a jistoty, což vede k utváření prvotních citových a sociálních vztahů. Dítě musíme vnímat jako rovnocennou osobnost s právem na vyjádření vlastního názoru. Tímto jednáním je uspokojována potřeba identity. Potřebu otevřené budoucnosti můžeme v mateřské škole podněcovat vstřícným a pozitivním přijetím. Materiální vybavení musí respektovat fyziologické potřeby dítěte a zároveň musí splňovat jak bezpečnostní, tak hygienické požadavky. (Matějček, 2007)

Čeští psychologové vytvořili model přímo pro dítě předškolního věku. Model základních potřeb podle Matějčka a Langmeiera vystihuje podstatu lidské psychiky a podmínek jejich přirozeného vývoje. Jedná se o model potřeb, který je založen na základě zkušeností a mnohaleté práce s dětmi. (Matějček, Langmeier in Opravilová, 2003). Potřeby jsou uspořádány na základě posunu ontogenetického vývoje dítěte a v souhrnu jsou potřeby postaveny na stejné úrovni z důvodu nutnosti uspokojování všech potřeb. Základní potřeby dítěte dělíme na biologické, psychické, sociální a vývojové.

Předpokladem pro uspokojení vyšších potřeb je nutno, aby byly uspokojeny základní biologické potřeby, např.: teplo, světlo, ochrana před vlivy nebo čistota a odpovídající kvalita stravy podle věku. Potřeba stimulace, což znamená nabízet dítěti dostatek adekvátních podnětů pro pohybový rozvoj a nervovou soustavu.

Potřeba komplexní preventivní péče a posilování oblasti imunologické. Pokud jsou uspokojovány psychické potřeby, dochází k přiměřenému rozvoji v oblasti citů a vůle, intelektu, chování a také chápání sebe i okolí a společenských hodnot.

Potřeba náležitého přívodu podnětů, což znamená vytváření podnětného prostředí pro dítě v pravý čas a v patřičném množství a kvalitě.

Potřeba smysluplného světa. Podněty z okolí musí být smysluplně uspořádány a postupně organizovány. Jedná se o vytváření smysluplného uspořádání činností a velkou důležitost má také motivace a aktivizace dítěte pro výběr činností.

Potřeba jistoty. Dochází k uspokojování citových vztahů, především mezi dítětem a dospělým. Potřeba vědomí vlastní identity. Dítě si uvědomuje vlastní „já“. Dítě si

vytváří představu o sobě na základě hodnocení okolí. Jedná se především o lidi nejbližší dítěti a jejich názory.

Potřeba otevřené budoucnosti. Dítě je motivováno k aktivitě a činorodosti, čili k životní perspektivnosti. Pokud je dítě bez perspektivy, hrozí apatie a zoufalství. Dítě potřebuje cítit lásku a mít pocity bezpečí.

Potřeba rozvinutí všech sil a schopností. Základní vývojové potřeby vedou k činnostem, které jedince rozvíjí. Vedou k vyhledávání nových poznatků a mají dlouhodobý charakter a také odrážejí vývoj jedince. Velice důležitá je motivace, díky které se jedinec snaží nalézat nové skutečnosti.

Především v předškolním věku je potřeba podporovat socializace. Je důležité, aby dítě navazovalo kontakt s vrstevníky. Dítě se učí podřídit, uznat autoritu, řešit problémy nebo respektovat druhé a být empatické. Dále se učí pomáhat druhým. Dítě potřebuje individuální přístup, především od učitele v mateřské škole.

V mateřské škole je potřeba respektovat adaptační proces, jelikož každé dítě se jinak přizpůsobuje. Dítě musí od dospělého pociťovat lásku a jistotu. Při plnění činností v mateřské škole dítě potřebuje smysluplně uspořádané činnosti. Potřebuje vhodnou motivaci. Podnětné prostředí motivuje dítě k činnostem. Dítě předškolního věku už mnohem více plánuje. Při plnění úkolů i svých cílů je iniciativní a vynakládá určité úsilí. Je velice zvědavé, na vše se vyptává a hledá odpovědi na neznámé otázky. Začíná se utvářet svědomí, tím myslíme zvnitřnělý hlas, který opakuje zásady, normy, příkazy a zákazy. Přijímá je od osob, jejichž přízeň chce dítě mít. Poté už je trestem pro dítě pocit viny. (Bečvářová, 2008)

Mateřská škola se snaží uspokojovat potřeby určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších objektů. Samozřejmě přihlíží k věkovým, individuálním a vývojovým zvláštnostem dětí. V mateřské škole jsou dětem nabízeny činnosti tak, aby nebylo přetěžované a mohlo projevit svou aktivitu ve spontánní hře. Pravidla jsou nezbytná pro společné soužití, což zahrnuje potřeba stálosti, určitého řádu a smyslu v podnětech.

4.3 Požadavky rodičů

4.3.1 Požadavky rodičů k vzdělávací instituci a učitelům

Většina rodičů vidí svou významnou roli jakožto partnerů učitelů v mateřských školách. Požadavky rodičů se různí v souvislosti se vzděláním, věkem, vírou, životní úrovní a společenským postavením. Očekávání většiny rodičů vztahující se k mateřské škole a k učitelům jsou následující. Rodiče si zakládají na citovém vztahu mezi vychovatelem a dítětem, rodič především chce, aby měl učitel jeho dítě rád. Rodiče požadují, aby informace a zprávy o dítěti učitel podával v soukromí. Někteří rodiče očekávají možnost účastnit se různých aktivit mateřské školy a popřípadě být nápomocní. Rodiče také chtějí, aby učitel nedělal rozdíly mezi dětmi a byl obětavý a ke všem stejně spravedlivý. Samozřejmě učitel musí s každým dítětem jednat jako s jedinečnou osobností, která potřebuje individuální přístup. Učitel musí přihlížet k jeho potřebám, sklonům, tendencím, temperamentu a životnímu zaměření. Pokud chceme s různými dětmi docílit stejného výchovného cíle, musíme ke každému dítěti přistupovat individuálně.

Rodiče očekávají, že dítě v mateřské škole bude nejen vychovááno, ale i vzděláváno a připravováno na další etapu jeho života. Ze strany učitele je potřeba vytvářet pozitivní a příjemné prostředí pro dítě, v kterém se může všestranně rozvíjet a zdokonalovat v nejrůznějších oblastech. Někteří rodiče si myslí, že mateřská škola nahrazuje rodinnou výchovu, ale mateřská škola pouze rodinnou výchovu doplňuje. Požadují individuální pozorování svých dětí a od učitelů potřebné rady, pokud by učitel vyzoroval, že s dítětem není něco v pořádku. Někteří rodiče mohou požadovat, aby učitelé v mateřských školách si problémy s dětmi vyřešili sami a nezatěžovali tím rodiče. Většina rodičů preferuje v mateřských školách možnost výběru různých aktivit a kroužků pro děti. Jedná se především o výuku cizího jazyka, sportovních aktivit nebo hudebních, výtvarných a pracovních kroužků.

Rodiče oceňují docházku logopedického pracovníka do mateřských škol. Vyžadují okamžité informování např.: o zhoršeném zdravotním stavu svého dítěte. Očekávají ochotu řešit společné problémy např.: pokud se dítě pomočuje nebo odmítá stravu. Rodiče požadují plnění svých požadavků, ale to samozřejmě i učitelé v mateřských školách.

Důležité je, aby i sami rodiče respektovali požadavky kladené mateřskou školou, což se může týkat oblékání dítěte, informovanost o nemocnosti popřípadě nošení pomůcek

k dané aktivitě. Častým nedostatkem bývá jazyková bariéra u dětí cizinců. Mateřská škola a učitelé by se měli pokusit vhodným způsobem s rodiči dorozumět a popřípadě vyhledat pomoc při špatné komunikaci. Učitelé by měli být také důslední a přinášet dítěti spolehlivou oporu v předškolním věku, ale to především spočívá na rodičích.

Ze strany učitelů je vyloučen jakýkoliv citový nátlak na dítě a zvědavé vyptávání na jeho soukromí. (Průcha 2009) Od učitelů rodiče očekávají posilování a probouzení přátelských vztahů, jak k druhým dětem, svým vrstevníkům, ale i k dospělým osobám a autoritám. Spolupráce mateřské školy a rodiny je velice důležitá, jelikož dítě si přineslo z rodiny určité základy, na kterých mateřská škola buduje jeho další rozvoj. A nejen proto je důležité, aby rodina také podporovala práci mateřské školy. (Monatová, 1988)

4.3.2 Požadavky rodičů k dítěti

Forma našeho chování vůči dítěti má svou výchovnou hodnotu. Pokud vyžadujeme slušné a společenské chování od dětí, musíme se nejprve společensky chovat my k němu. Rodiče vyžadují dobré chování vůči dítěti, předně takové, aby v něm dítě nalézalo příklad slušnosti pro svůj další život. Učitel i rodič by se měl vyvarovat především neslušného, nepatřičného a urážejícího chování, protože dítě vidí v rodičích i učitelích vzor síly, krásy, dovednosti a dokonalosti, proto se podle toho musíme patřičně chovat. (Gillernová, 2003) Umění je dítě ocenit a zdůraznit, co dobře udělalo, protože chvála motivuje dítě k dalším činnostem.

Někteří rodiče mají na své dítě příliš velké nároky. Příležitostí pro uspokojování rodičovské ctižádostivosti je hodně. Spousta rodičů není uspokojena dětskými projevy svých dětí: dětskými radostmi a starostmi. A tito rodiče potřebují, aby jejich dítě v něčem vynikalo. Ve většině případů se nejedná o nějak mimořádný talent dítěte, ale o normální zdravý dětský projev. Někteří rodiče se tohoto dětského projevu chopí a využijí příležitosti k uspokojení vlastních potřeb. Někdy tomu nahraje příroda sama, že rodiče mají dítě zdravé, schopné a společenské. Rodiče poté chtějí ještě větší společenské uplatnění a úspěchů svého dítěte. Většina rodičů dělá chybu, že jim samotným nevyšel životní sen, a proto vkládají veškerou naději do svého dítěte. Opakem jsou takoví rodiče, kteří naopak nemají nároky žádné. Děti z takovýchto rodin mohou mít problémy s výslovností, slovní zásobou, komunikací, opožděnou motoriku i myšlením. V současné době většina rodičů pustí dětem televizi, místo toho, aby se jim

aktivně věnovala. Příliš úzkostní rodiče se neustále o své dítě strachují a nechtějí se od něj hnout ani na krok, ovšem tento způsob výchovy brání dítěti ve vytváření vztahů k osobám ve svém okolí. Dobré prostředí a především domov je podmínkou šťastného dětství. (Matějček, 1986) Je však nutné a nezbytné, aby rodiče nenarušovali šťastné dětství svého dítěte nevhodnými reakcemi, ale naopak, aby podporovali radostné prožitky a nezkracovali dítěti bezstarostný předškolní věk. O to se musíme snažit i v mateřské škole. (Monatová, 1988).

5 Shrnutí teoretické části

V teoretické části se autorka zaměřuje na vývoj mateřských škol v ČR, na jejich funkci a význam. Dále autorka vysvětluje pojem alternativní mateřská škola a alternativní a inovativní vzdělávací program.

Dvě kapitoly jsou věnovány aktuální problematice, především firemním a univerzitním mateřským školám. V současné době na území České republiky existuje 33 firemních škol a 7 univerzitních škol. Je zřejmé, že o tyto vzdělávací instituce je veliký zájem, nasvědčuje tomu také fakt, že od roku 2010, kdy vznikla první univerzitní mateřská škola, jich do roku 2014 vzniklo dalších 6. To svědčí i o oblíbenosti firemních mateřských škol, zde byl nárůst od roku 2005 do roku 2014 o 32 firemních škol.

Autorka dále zmiňuje funkci dětských koutků a v souvislosti se zlepšením současného problému s nedostatkem míst v předškolních zařízeních, zmiňuje novou možnost pro rodiče s malými dětmi, kterou přináší dětské skupiny. Dále autorka analyzovala specifika výchovy v těchto institucích a možnosti uspokojování potřeb dítěte.

V závěru teoretické části autorka objasňuje, jaké jsou kladené požadavky ze strany rodičů směrem k dítěti, instituci i pedagogům. V poslední řadě shrnuje podmínky předškolního vzdělávání pro správný rozvoj dítěte.

6 Praktická část

6.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak jsou naplňovány potřeby dítěte ve firemní a univerzitní mateřské škole. Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, zda jsou zaměstnanci a studenti Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze nakloněni vzniku univerzitní mateřské školy nebo mají zájem o vznik jiného zřízení, např. dětského koutku. Autorka dále zjišťuje, jak se liší názory žen a mužů na dané téma a jaký hlavní přínos respondenti spatřují ve zřízení univerzitní mateřské školy a zda by byl zájem natolik velký, aby univerzitní mateřská škola mohla na PedF UK v Praze vzniknout.

6.2 Výzkumné otázky

1. Prostřednictvím dotazníkového šetření zjistit, zda by zaměstnanci a studenti Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze byli nakloněni zřízení univerzitní mateřské školy či jiného zařízení pro děti předškolního věku a jaké mají požadavky na dané instituce.
2. Prostřednictvím rozhovoru zjistit a analyzovat případné silné a slabé stránky univerzitní mateřské školy Lvičata v Praze.
3. Přímým pozorováním zjistit, zda jsou respektovány a naplňovány potřeby dítěte v soukromém předškolním zařízení Tymiška a zda jsou naplňovány u dětí mladších 3let.

6.3 Organizace výzkumného šetření a charakteristika výzkumného souboru

Výzkumné šetření probíhalo ve třech etapách. V první fázi (únor – květen 2013) autorka sestavila dotazník pro zaměstnance a studenty PedF UK v Praze. Po pilotáži autorka upravila dotazník tak, že rozšířila možnosti odpovědí u otázky č. 7, konkrétně sladění studentských a pracovních povinností. Po následné úpravě byl dotazník rozeslán studentům prezenčního i kombinovaného studia, doktorandům a zaměstnancům Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze do emailových schránek prostřednictvím přímého odkazu na webových stránkách.

Ve druhé fázi šetření se autorka zúčastnila pozorování v soukromé mateřské škole Tymiška, kde se zaměřila na sledování specifik práce s dětmi mladšími 3 let a respektování potřeb.

Soukromá mateřská škola Tymiška byla založena roku 2013 v Debři – Mladé Boleslavi, která je zařazena v síti školských zařízení. Jedná se o tzv. směnovou mateřskou školu, která chce vyřešit problémy rodičů pracujících ve firmě ŠKODA AUTO, a.s., kde rodiče pracují na dvě nebo dokonce na tři směny. Většině z těchto rodičů nezbývá, než své děti svěřovat na hlídání jiným osobám nebo příbuzným, jelikož provoz mateřských škol není přizpůsoben tak, aby si rodiče, kteří mají odpolední nebo noční směnu, mohli dítě včas vyzvednout z mateřské školy. Od září 2013 jsou kapacity v obou třídách mateřské školy naplněné na 28 dětí ve třídě a spousta dalších čeká na přijetí. Nejen proto vidí ředitelka mateřské školy Tymiška v založení směnové třídy smysl. Už nyní rodiče jeví veliký zájem o třísměnný provoz mateřské školy, jelikož většina rodičů pracuje ve firmě ŠKODA AUTO, a.s. Ve třídě bude pracovat paní učitelka ve spolupráci se zdravotní sestrou v pracovní době od 5:00 do 16:30 hodin. Odpolední směna bude od 13:00 do 18:30 hodin druhého dne a v případě nočních směn od 19:00 do 8:30 hodin. Jedná se o první mateřskou školu v okolí Mladé Boleslavi, která bude nabízet rodičům takovéto možnosti. Dalším specifikem mateřské školy je skutečnost, že jsou přijímány děti už od dvou let. V současné době, kdy se díky nátlaku ze stran zaměstnavatelů a dalších životních trendů zkracuje doba na rodičovské dovolené, tuto nabídku rodiče vnímají velice pozitivně. Od veřejnosti jsou pozitivní ohlasy, nejen kvůli nedostatku mateřských škol na okrese, ale především díky třísměnnému provozu.

Třetí etapa šetření byla realizována v březnu formou rozhovoru a pozorování v univerzitní mateřské škole Lvíčata v Praze, jejímž zřizovatelem je ČVUT. Autorka chtěla celý rozhovor nahrát na diktafon, aby se mohla věnovat přímému kontaktu, ale po dohodě s paní ředitelkou UMŠ Lvíčata, byly zodpovězené otázky zaznamenány na papír a následně přepsány do počítače.

6.4 Metody výzkumného šetření

Dotazníky byly sestaveny v elektronické podobě a následně rozeslány do emailových schránek studentů a zaměstnanců PedF UK v Praze. Každý se mohl svobodně a anonymně vyjádřit.

Prostřednictvím metody rozhovoru, bylo provedeno výzkumné šetření s ředitelkou univerzitní mateřské školy Lvíčata v Praze. Rozhovor byl realizován dne 19. 3. 2013 a trval 50 minut na základě předem připravených otázek.

Přímé pozorování proběhlo v soukromé mateřské škole Tymiška v Debři po dobu 14 dnů, během souvislé pedagogické praxe v termínu od 4. 3. do 15. 3. 2013. Autorka vykonávala pedagogickou praxi každý den od 7 do 13 hodin.

Celkově se jednalo o kvalitativní výzkumné šetření.

6.5 Dotazníkové šetření

6.5.1 Metoda a typy otázek

Celkem dotazníkové šetření obsahovalo 16 otázek. Na začátku dotazníku byly zvolené identifikační otázky, kterými autorka zjišťovala u jednotlivých respondentů věk, pohlaví, formu studia, pracovní poměr na fakultě a také údaj, zda mají dotazovaní vlastní děti či vnoučata. Pomocí těchto otázek autorka zjišťovala, jaký mají studenti a zaměstnanci, muži a ženy určitého věku na dané téma názor. Další otázky byly meritorní, kde byli respondenti přímo dotazováni, zda je zapotřebí, aby na PedF UK v Praze vznikla univerzitní mateřská škola. V dotazníkovém šetření byly zvolené převážně uzavřené otázky, kdy dotazovaní volili odpovědi ano, ne, nebo mohli vybírat jednu z možností nabídnutých odpovědí. Dále autorka poskytla respondentům prostor pro vyslovení vlastního názoru, kdy ve 2 otevřených otázkách měli respondenti zdůvodnit, proč jsou či nejsou nakloněni vzniku univerzitní mateřské školy a zda by využívali dětský koutek v hlavní budově.

6.5.2 Popis a analýza dotazníkového šetření

Celková návštěvnost dotazníku byla 266 respondentů. Dotazník dokončilo 138 respondentů, což je (52 %) ze všech dotazovaných a dotazník nedokončilo 128 respondentů (48 %). Dotazník byl rozeslán do emailových schránek studentům prezenčního studia, kombinovaného studia a zaměstnancům fakulty, kteří měli v SIS kontaktní email. Dotazníkové šetření bylo spuštěno 26. 2. 2013 a ukončeno 1. 5. 2013. Historie dotazníku ukazuje, že největší návštěvnost byla od 1. 3. 2013 do 1. 4. 2013, v tomto časovém rozmezí na dotazník odpovědělo 138 respondentů (90 % celkového počtu). Respondenti odpovídali pomocí přímého odkazu, který jim byl vložen do

emailových schránek. Čas vyplňování dotazníku byl u 77 respondentů (55 %) v rozmezí od 2 do 5 minut. Dále 37 respondentů (29 %) vyplňovalo dotazník v rozmezí od 5 do 10 minut. Nejdelší dobu 10 – 30 minut, vyplňovalo dotazník 13 respondentů (9 %) a naopak nejkratší dobu vyplňování 1 – 2 minuty bylo zaznamenáno u 8 respondentů (6%). Dotazníkové šetření ukázalo, že zřízení univerzitní mateřské školy je nakloněno pouze 27 % dotazovaných, ale celkem 106 respondentů, je nakloněno vzniku obou zařízení, jak univerzitní mateřské školy, tak i dětského koutku, což je celkem 77 % ze všech dotazovaných. Většina studentů spatřuje větší smysl ve zřízení dětského koutku s hlídáním, který by jim pomáhal řešit situaci ve zkouškovém období a během přednášek. Přínosná by byla i zařízená místnost pro děti, kde by mohly matky s dětmi trávit čas během zkoušek. 23 % dotazovaných se vyjádřilo ke zřízení univerzitní mateřské školy negativně s nejčastějším odůvodněním, že většina studentů nemá děti a nyní nemusí takový problém řešit.

6.5.3 Jednotlivé otázky a jejich vyhodnocení

Otázka č. 1. Pohlaví respondenta

Bylo předpokládáno, že vzhledem k prostředí PedF UK v Praze, ve kterém byl dotazník šířen, bude větší zastoupení respondentů ženského pohlaví. Dalším z faktorů, který mohl mít vliv na celkový poměr v zastoupení jednotlivých pohlaví při vyplňování dotazníků, je takový, že nejčastější věk cílové skupiny dotazovaných je 19 – 25 let, ve kterém se ženy už daleko více začínají zajímat o tuto problematiku.

Z celkových 138 odpovědí odpovídalo 118 respondentek (85,51 %) žen a 20 respondentů (14,49 %) mužů.

Otázka č. 2. Věk respondenta

Bylo předpokládáno, že na dotazník budou z větší části odpovídat především studenti prezenčního studia ve věku 19 – 25 let, jelikož tito studenti mají velké zastoupení mezi studenty PedF UK v Praze. V tomto věku je status studenta běžný a na vysokých školách se setkáváme především se studenty, kteří ve studiu pokračují po střední škole.

Největší zastoupení respondentů (50,72 %) bylo ve věkové kategorii 19 – 25 let, kdy se jednalo o 70 studentů prezenčního a doktorského studia. Ve věkové kategorii 26 – 35 let odpovídalo 26 respondentů (18,84 %), nejčastěji studenti kombinovaného a prezenčního studia. Do šetření se zapojilo 23 respondentů (16,67 %) z řad zaměstnanců fakulty.

Věková kategorie 36 – 45 let byla zastoupena 19 respondenty (13,77 %), což byli především zaměstnanci fakulty a v menší míře studenti kombinovaného studia.

S ohledem k věku je vzniku univerzitní mateřské školy nakloněno 50 ze 70 dotazovaných ve věku od 19 do 25 let. Ve věku od 26 do 35 let, je nakloněno 23 z 26 dotazovaných a ve věku od 36 do 45 let se přiklání 16 z 19 dotazovaných a respondentů. Odpověď více let zvolilo 13 z 23 dotazovaných, graf č. 1.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že s vyšším věkem dotazovaných klesá zájem o zřízení univerzitní mateřské školy. Naopak ženy a muži v průměrném věku od 19 do 35 let berou tato zařízení za přijatelná a pro společnost prospěšná.

Otázka č. 3. Jste student nebo zaměstnanec Pedagogické fakulty UK v Praze?

Bylo předpokládáno, že na dotazník budou z větší části odpovídat především zaměstnanci PedF UK v Praze a studenti prezenčního studia, jelikož jejich zastoupení na PedF UK v Praze je větší než zastoupení studentů kombinovaného studia a doktorandů.

Nejvíce odpovídali studenti prezenčního studia počtem 66 (47,84 %) respondentů, dále zaměstnanci fakulty počtem 50 (36,23 %) respondentů, studentů kombinovaného studia odpovědělo 20 (14,49 %) a nejméně odpovídalo doktorandů, počtem 2 (1,45 %), graf č. 2.

Otázka č. 4. Máte vlastní dítě?

Vzhledem k věku respondentů bylo předpokládáno, že u studentů prezenčního studia bude převážná odpověď ne. Naopak u dotazovaných zaměstnanců PedF UK v Praze a studentů kombinovaného studia byla předpokládaná odpověď z větší části ano. Celkem 88 respondentů (63,77 %) odpovědělo ne, odpověď ano volilo 50 respondentů (36,24%).

Z 50 respondentů, kteří odpověděli, že mají vlastní dítě, bylo 37 zaměstnanců, 10 studentů kombinovaného studia a 3 studenti prezenčního studia. Z pozice více jak poloviny zaměstnanců, dále studentů kombinovaného studia a z menší části studentů prezenčního studia se dá předpokládat, že o vznik univerzitní mateřské školy je zájem, jelikož mají děti batolecího a předškolního věku.

Otázka č. 5. Pokud máte vlastní dítě, tak uveďte věk.

Vzhledem k odpovědím na předchozí otázky, bylo možné usoudit možný výsledek. Celkem bylo 50 odpovědí. Odpovědi byly různé. Objevovaly se odpovědi – těsně před narozením, brzy se narodí, a naopak – už jsou dospělí, mají vlastní děti. Většina lidí vypsala pouze věk – 3, 8, 10. Někteří respondenti své odpovědi rozepisovali – dcera 2 roky 8 měsíců. Co se týče umístění do univerzitní mateřské školy nebo dětského koutku, nyní pouze z dotazníkového šetření, kde odpovídalo pouze 50 dotazovaných, kteří mají vlastní děti, je 18 dětí ve věku od 3 do 6 let a 11 dětí od 1 do 3 let.

Vezmeme-li v potaz pouze děti z dotazníkového šetření, tak univerzitní mateřská škola i na PedF UK v Praze by byla pro rodiče zajímavou možností, kam umístit své dítě během studentských a pracovních povinností, přičemž počet 18 dětí na otevření třídy v univerzitní mateřské škole je dostačující.

Otázka č. 6. Máte vnouče?

Z celkových 138 respondentů uvedlo 128 (92,75 %), že vnouče nemají. Zbýlých 10 respondentů (7,25 %) odpovídalo ano. Odpověď ano volili pouze zaměstnanci fakulty.

Otázka č. 7. Pokud máte vnouče, tak uveďte věk.

Odpovědi byly v rozmezí jeden rok až 8 let vnoučete. V devíti případech z deseti jsou vnoučata zaměstnanců převážně v mladším a předškolním věku, což vypovídá o tom, že tito zaměstnanci, i když už v roli prarodiče, odpovídali pozitivně a byli nakloněni vzniku univerzitní mateřské školy. Jeden zaměstnanec také vidí hlavní smysl takového zařízení jako pomoc při péči o vnoučata, viz otázka č. 10.

Z výsledků vyplývá, že má očekávání byla správná a univerzitní mateřská škola by mohla pomoci nejen rodičům, ale i prarodičům v péči o vnoučata.

Otázka č. 8. Je podle vás zapotřebí, aby na PedF UK v Praze vznikla univerzitní mateřská škola?

Odpověď ano volilo 106 respondentů (76,81 %). Odpověď ne, volilo 32 respondentů (23,19 %). Odpověď ne, byla zvolena 17 studenty prezenčního studia, 11 zaměstnanci fakulty a 4 studenty kombinovaného studia. Z dotazníkového šetření dále vyplynulo, že

vzniku univerzitní mateřské školy s ohledem na pohlaví je nakloněno 17 z 20 mužů a 89 ze 118 žen. Překvapivě ženy jeví o tuto instituci menší zájem než muži. Jak prokázalo dotazníkové šetření, muži jsou z 80 % nakloněni vzniku univerzitní mateřské školy, kdežto ženy jen ze 75 %.

Otázka č. 9. Pokud ano, zdůvodněte proč. Pokud ne, zdůvodněte proč.

Autorka se domnívá, že respondenti, kteří v předešlé otázce vybrali možnost ano, své odpovědi rozepíší a nezůstanou u jednoslovného vysvětlení názoru. U respondentů, kteří volili možnost ne, se dá předpokládat, že se nebudou chtít nijak dál vyjadřovat.

Respondenti, kteří volili v předchozí otázce odpověď ne, nejčastěji odpovídali – Nemám děti (5x).

Nevím (4x). Ne (2x).

Zatím jsem o takové potřebě neslyšela nikoho hovořit (1x).

Nemyslím si, že je to nutné, protože jiných možností je spousta (2x).

Nevím, zda je dostatečný počet studentek a zaměstnanců, kteří by tuto možnost využili (2x).

Rozhodně není zapotřebí, aby vznikala klasická mateřská škola, mnohem potřebnější je zde dětský klub s možností zabavení dítěte nebo dětský koutek (4x).

Myslím, že fakultních mateřských škol je po Praze dostatek a je zbytečné zřizovat univerzitní mateřskou školu (1x).

Zapotřebí ne, ale byla by to pěkná nabídka (2x).

Nevím, kolik studentek by tuto možnost uvítalo (3x). Nedokážu si představit, kam by se umístila (2x).

Stačí mateřské centrum s kvalifikovanou „hlídací službou“ (1x).

„Je to absolutní blbost - pobouřilo mne už zrušení prodejny knih ve prospěch dětského koutku. Jsme univerzita!!!“ (1x).

Z odpovědí vyplývá, že ne každý respondent odpovídal jednoslovně nebo velice stručně. Přibližně polovina dotazovaných zde vyjádřila svůj názor a také vysvětlují, jaký zaujímají postoj k těmto institucím.

Respondenti, kteří v předchozí otázce volili odpověď ano, nejčastěji odpovídali - Určitě bych využila univerzitní MŠ, kdybych měla dítě. Je to výborná podpora pro rodiče, kteří mají zájem studovat či pracovat s dítětem (12x).

Možnost hlídání dětí pro studenty, učitele (2x). Ano, jelikož by to usnadnilo studium matkám s dětmi (2x). Rozhodně ano. V dnešní hektické době, jsou tato zařízení nezbytná a také mě udivuje, že toto zařízení stále nevzniklo a myslím si, že především PedF UK v Praze by měla podporovat rodiče s malými dětmi (3x).

Podle mého názoru je dnešní situace s mateřskými školami velmi kritická, je jich nedostatek a takovéto zařízení by pomohlo nejen studentům ale také zaměstnancům fakulty, kteří se mohou díky takovému zařízení vrátit do pracovního poměru (6x).

Je to dobrý nápad, znamenalo by to větší šanci pro studentky s dětmi, aby dokončily studium, větší motivaci pro vyučující, aby chtěli na fakultě zůstat. Dále třeba pracovní příležitost pro studentky předškolního vzdělávání, možnost vyzkoušet didaktiku v praxi. A zájem by mohl být nejen z PedF, škola je na dobrém místě a bylo by to v rukou odborníků (5x).

Ano, ale pro začátek by stačil alespoň dětský koutek a v případě velkého zájmu bych zřídila mateřskou školu (4x).

Myslím si, že v dnešní době, kdy všichni chtějí stihnout všechno v jeden čas, je to přínosné. Pomůže to matce ve studiu či v práci, pokud to tak chce (3x).

Vzhledem k tomu, že narůstá počet rodičů mezi studenty a také proto, že fakulta chce, aby mezi zaměstnanci bylo více mladých lidí (2x).

Určitě ano, jiné univerzity je mají, tak proč ne my (2x).

Ano, pro zaměstnance by to bylo určitě přínosné (2x).

Jelikož mám dítě a často navštěvuji fakultu, velice by mi toto zařízení usnadnilo studium ve spojení s rodinou.(1x).

Ano, protože jsme pedagogická fakulta a maminky kojí své děti na chodbách - to je ostuda!!!(1x).

Umožní to dřívější návrat do zaměstnání zaměstnancům fakulty a umístění do předškolního zařízení studentům fakulty (8x).

Spousta mých kamarádek má malé děti předškolního věku a univerzitní mateřská škola by jim velice usnadnila život (3x).

Velice by mě potěšilo, kdyby se takovéto zařízení nacházelo v prostorách naší fakulty, jelikož spoustě studentů a zaměstnanců fakulty by toto zařízení usnadnilo propojit rodinné a pracovní povinnosti (5x).

Vytiženost zaměstnanců a také potřeby studentů a navíc možnost klinické mateřské školy a praxe pro studenty učitelství MŠ (3x).

Není výjimkou potkávat matky s kočárky na přednáškách nebo jinde v budově PedF, těmto by fakultní školka umožnila snáze sladit péči o dítě se studiem, studentky, které mají děti + zaměstnanci by měli dostat pochopení, zvláště na této fakultě. 1. Jsme pedagogická fakulta za 2. Děti, které jsou na vyučování, trpí a ostatní zrovna tak (2x).

Vzhledem k tomu, že většina těch, co vcházejí do fakulty, jsou ženského pohlaví, si myslím, že by univerzitní mateřská škola byla žádaná a že by i mnohé nové tváře přilákala (1x).

Podle vedení fakulty není dítě důvodem k udělení individuálního studijního plánu. Ale pokud má studentka dítě, je pro ni velice obtížné, ne-li komplikované, školu dokončit - vzhledem k vysokému počtu předmětů s povinnou docházkou (2x).

Z pohledu studentky na PedF to vidím tak, že min. 5 let studia je dost. Sama prodlužuji studium o rok a v 25 letech bych klidně brala miminko, ale vím, že bych to se školou momentálně nezvládla. Univerzitní MŠ by byla úžasným pomocníkem! (1x).

Z dotazníkového šetření vyplývá, že studentům a zaměstnancům PedF UK v Praze, kteří jsou nakloněni zřízení univerzitní mateřské školy, by takovéto zřízení velice usnadnilo život a především vyřešilo častý problém mladých maminek, které chtějí studovat nebo pracovat, ale jejich rodinný život jim toto sladění rodiny a studia komplikuje nebo i nedovoluje.

Otázka č. 10. Jaké výhody spatřujete ve zřízení univerzitní mateřské školy?

Bylo předpokládáno, že nejčastěji bude zvolena možnost sladění studentských a rodinných povinností, vzhledem k počtu žen, které studují na PedF UK v Praze a už se staly matkou. Každý den můžeme vidět studentky na naší fakultě s dítětem, které nemají kam své dítě umístit po dobu vyučování nebo zkoušek.

Nejčastější odpověď byla sladění pracovních a rodinných povinností, kterou volilo 54 respondentů (39,13 %) odpovídali převážně zaměstnanci a studenti kombinovaného studia. Možnost sladění studentských a rodinných povinností volilo 49 respondentů (35,51 %) a odpovídali především studenti prezenčního studia. Odpověď sladění studentských a pracovních povinností si vybralo 17 respondentů (12,32 %) především studenti prezenčního a kombinovaného studia. Možnou odpověď umístění dítěte do předškolního zařízení volilo 9 respondentů (6,52 %), což byli zaměstnanci fakulty a doktorand. Odpověď dřívějšího návratu do zaměstnání si vybralo 8 respondentů (5,80 %) a mezi těmito respondenty byli zaměstnanci a studenti prezenčního studia. Pomoc při péči o vnoučata zvolil jediný respondent (0,72 %), a to zaměstnanec fakulty, graf č. 3.

Otázka č. 11. V jakém věku dítěte je podle vás vhodný návrat z mateřské či rodičovské dovolené do zaměstnání.

Vzhledem k tomu, že v České republice mají matky svobodnou volbu a mohou si prodloužit mateřskou dovolenou až na 4 roky, autorka očekávala různorodé možnosti odpovědí.

Nejčastěji volená odpověď byla od 3. roku dítěte, kterou volilo 68 respondentů (49,28 %), takto odpovídali především studenti prezenčního studia. Odpověď od 2. roku dítěte volilo 39 respondentů (28,26 %) a nakloněni jí byli především zaměstnanci fakulty a studenti prezenčního studia. 18 respondentů (13,04 %) zvolilo odpověď od 4 roku dítěte, což byli studenti kombinovaného studia a zaměstnanci fakulty. 10 respondentů

(7,25 %) volilo možnost odpovědi rok před vstupem do základní školy, tak volili především studenti kombinovaného studia. Pouze 3 dotazovaní (2,15 %) odpověděli od 1 roku dítěte, a to byli zaměstnanci a student prezenčního studia, graf č. 4.

Z výsledků vyplývá, že i studentky PedF UK v Praze volí nejčastější možnost od 3. roku dítěte, tudíž pro tyto ženy by byl vznik univerzitní mateřské školy velice přínosný. Především proto, že uvažují umístit své dítě do vzdělávací instituce až po 3. roce dítěte. Možnou odpověď od 1 roku dítěte volila pouze 2 % dotazovaných.

Otázka č. 12. Umožnili byste studentům PedF UK v Praze vykonávat pedagogickou praxi v univerzitní mateřské škole?

Autorka předpokládala, že respondenti především z řad studentů budou tuto možnost vnímat pozitivně, jelikož mít vlastní univerzitní mateřskou školu je pro ně výhoda. Studenti mohou přímo na půdě fakulty vykonávat průběžné i souvislé pedagogické praxe.

Možnost odpovědi ano, volilo 131 dotazovaných (94,93 %), zbylých 7 respondentů odpovědělo ne (5,07 %), což byli 4 zaměstnanci fakulty a 3 studenti prezenčního studia.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že 95 % všech dotazovaných, je nakloněno, aby byla vykonávána praxe studenty oboru předškolní a mimoškolní pedagogika na naší fakultě.

Otázka č. 13. Využili jste dětský koutek na naší fakultě, v budově Brandýs nad Labem?

Z důvodu, že budovu v Brandýse nad Labem nenavštěvuje tolik studentů, autorka předpokládala, že většina respondentů zvolí odpověď ne. Odpověď ano vyberou především respondenti kombinovaného studia nebo zaměstnanci fakulty, jelikož u nich se předpokládá, že mohou mít děti a jejich výuka na této budově probíhá.

130 respondentů (94,20 %) odpovědělo ne, ano odpovědělo 8 respondentů (5,80 %), především studenti kombinovaného studia a zaměstnanci fakulty.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že návštěvnost dětského koutku v Brandýse nad Labem je velice mizivá, především z důvodu, že budova Brandýs nad Labem je velice vzdálená od hlavní budovy PedF UK v Praze a navíc v této budově probíhá výuka jen u některých oborů. Budova v Brandýse nad Labem není tak vytižená jako hlavní budova v Praze, tudíž jak vyplývá z předešlých odpovědí a z grafu č. 10, vzniku dětského koutku či obou zařízení v hlavní budově v ulici M. Rettigové 4 v Praze, je nakloněno 63 dotazovaných (53 %), což je více jak polovina. Pokud by se dětský koutek nacházel

v hlavní budově nebo alespoň v Praze, byl by rozhodně navštěvovanější a studenti i zaměstnanci by ho plně využívali.

Otázka č. 14. Využijete dětský koutek na PedF UK v Praze v ulici M. Retigové 4? A zdůvodněte proč.

Autorka předpokládala, že zájem o dětský koutek na PedF UK v Praze bude větší, než který je doposud v Brandýse nad Labem. Díky dotazníkovému šetření zjišťujeme, zda bude zájem natolik veliký, aby byl možnou motivací pro zřízení dětského koutku.

Z celkových 138 dotazovaných 73 respondentů odpovědělo negativně. Převážně odpověď ne, volili studenti prezenčního studia. Mezi nejčastější zdůvodnění patřily odpovědi – Ne, protože nemám dítě (54x). Ne, nemám malé děti (12x). Ne, do konce studia děti neplánuji (6x). Ne, velmi doufám, že zvítězí zdravý rozum a k realizaci nedojde (1x). Dalších 5 respondentů odpovědělo pouze nevím a nezdůvodnilo.

Zbýlých 60 respondentů odpovědělo pozitivně. Jednalo se převážně o zaměstnance a studenty kombinovaného studia. Nejčastěji odpovídali – Ano, jelikož mám dítě (22x). Ano, myslím si, že toto zřízení je zapotřebí (17x). Ano, pokud během studia otěhotním (11x). Pokud bude zřízený, tak určitě ano (8x). Pokud by byl uzpůsoben tak, aby pokryl potřeby dítěte s rodičem, ano. Např. v Brandýse n. L. je místnost velice chladná, strohá, nezajištěná - matky nemohou jít na výuku, vzhledem k nemožnosti hlídání dítěte pověřenou osobou (1x). Ano, pokud tam bude hlídání od 8:00 do 19:00, pak pro studenty a zaměstnance PedF asi vhodné, bez hlídání k ničemu (1x).

Více jak polovina respondentů (52 %) není pro zřízení dětského koutku na PedF UK v Praze v hlavní budově příkloněna. Většina dotazovaných se spíše přiklání vzniku univerzitní mateřské školy, kde bylo proti pouze (23 %) dotazovaných.

Otázka č. 15. Na PedF UK v Praze preferuji zřízení?

Bylo předpokládáno, že nejvíce respondentů bude volit možnost odpovědi univerzitní mateřské školy, a to až z 50 %, jelikož univerzitní mateřská škola by byla na PedF UK v Praze zapotřebí.

Nejčastěji byla zvolená odpověď obou těchto zařízení, ke které se přiklonilo 56 respondentů (40,88 %) nejvíce takto odpovídali zaměstnanci fakulty a studenti kombinovaného studia. Vzniku univerzitní mateřské školy bylo přikloněno 36 respondentů (26,28 %) především studenti prezenčního studia a vzniku dětského koutku

bylo přikloněno 17 respondentů (12,41 %). Možnost odpovědi nevím, nedokážu se rozhodnout, využilo 28 respondentů (20,44 %), především studenti prezenčního studia, graf č. 5.

Z dotazníku vyplývá, že jednoznačně všichni respondenti nejsou nakloněni pouze vzniku univerzitní mateřské školy, ale také zřízení dětského koutku. Pouze 20 % dotazovaných se nedokázalo rozhodnout, což ale nevypovídá o tom, že nemají ani o jednu instituci zájem. Respondenti se vyjádřili nejvíce pro zřízení obou těchto zařízení, kdežto pro samotný vznik univerzitní mateřské školy pouhých 26 % dotazovaných, což dokazuje to, že o univerzitní mateřskou školu není takový zájem, jaký autorka očekávala.

Otázka č. 16. Máte dřívější zkušenost s univerzitní mateřskou školou?

Předpoklad autorky byl, že studenti z oborů předškolní a mimoškolní pedagogika určitě budou vědět co to univerzitní mateřská škola je, byť bez dalších osobních zkušeností.

112 dotazovaných (81,16 %) odpovědělo ne, pouze jsem o univerzitních mateřských školách slyšela, 16 dotazovaných (11,59 %) odpovědělo ne, nemám ponětí, co to univerzitní mateřská škola je, takto odpovídali především studenti prezenčního studia. Pouze 10 respondentů (7,25 %) odpovídalo ano, přímou zkušenost, jednalo se především o zaměstnance fakulty a tři studenty kombinovaného studia.

Z dotazníku vyplývá, že pojem univerzitní mateřská škola není více jak 88 % dotazovaným respondentům neznámý, z nichž 10 respondentů má jakoukoliv přímou zkušenost s univerzitními mateřskými školami.

Z dotazníku také bylo zjištěno, že 16 dotazovaných, kteří odpověděli ne, nemám ponětí co to univerzitní mateřská škola je, tak v předešlé otázce č. 15. z 90 % odpovídali - jsem pro vznik univerzitní mateřské školy, a zároveň v otázce č. 9. a č. 14, kde měli prostor pro vyjádření svého názoru, odpovídali nejčastěji ne, nevím. Jejich vyplnění dotazníku trvalo méně než dvě minuty, z čehož vyplývá, že celý dotazník není tak objektivní, jak jsme předpokládali, a proto musíme výsledky dotazníkového šetření brát pouze orientačně. Ukázalo se, že i když je dotazníkové šetření anonymní a bylo dobrovolné, spousta dotazovaných se snažila vytvořit spíše rekordy v rychlosti, než se opravdu zamyslet.

6.6 Analýza rozhovoru

Prostřednictvím rozhovoru jsme zjistili, jaké jsou silné a slabé stránky univerzitní mateřské školy Lvíčata v Praze a s jakými možnými překážkami se mohou univerzity potýkat. Zjistili jsme, že hlavní překážkou jsou finance, právní neukotvenost a zákonné požadavky. Jedná se především o dodržování prostorových podmínek a hygienických požadavků, které musí mateřské školy ze zákona splňovat.

Díky rozhovoru jsme také zjistili, že univerzitní mateřská škola Lvíčata byla inspirací pro vznik dalších univerzitních mateřských škol v České republice, které nadále mezi sebou spolupracují a navzájem se podporují.

Důležitá získaná informace je, že vzniku univerzitní mateřské školy Lvíčata předcházela výzkum, kterým se zjistilo, zda je o toto zařízení zájem a zda Evropský sociální fond vypsala výzvu, na kterou by univerzita reagovala prostřednictvím projektu. Tímto způsobem by měly pokračovat i ostatní univerzity. Je zřejmé, že vznik univerzitních mateřských škol je velice dlouhodobý a náročný proces.

Prostřednictvím rozhovoru jsme se také dozvěděli, jaký charakter a specifika má univerzitní mateřská škola Lvíčata a jakým způsobem v mateřské škole probíhá vzdělávání.

Univerzitní mateřská škola Lvíčata, vznikla především díky zájmu ČVUT, které je zřizovatelem a chtělo pomoci svým zaměstnancům sladit pracovní a rodinný život a zároveň pomoci svým studentům, kteří během studia založili rodinu, poskytnout jim možnost dostudovat.

Pro rozhovor bylo připraveno celkem 15 otázek (Příloha č. 4), ale odpovězeno bylo na 11 otázek. Zbývající 4 otázky, bylo možno dohledat na webových stránkách mateřské školy Lvíčata. Informace byly přidány do teoretické části.

Pokud by PedF UK v Praze uvažovala o zřízení univerzitní mateřské školy, musela by vyhledat vhodné prostory, které bohužel v současné době v budově v ulici M. Rettigové 4 nejsou k dispozici.

6.7 Pozorování

Přímé pozorování proběhlo v rámci souvislé pedagogické praxe v termínu od 4. 3. do 15. 3. 2013 v prostorách soukromé mateřské školy Tymišky v Debři – Mladé Boleslavi. Během souvislé pedagogické praxe jsem pracovala s dětmi ve věku od 2 do 3 let, jednalo se o heterogenní třídu s kapacitou 10 dětí. První 3 dny jsem pozorovala, jak se děti projevují, jak si hrají a vzdělávají. Ve svém pozorování jsem se zaměřila především na potřeby dítěte, zda jsou naplňovány, či nikoliv. Soukromá mateřská škola Tymiška se řídí rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a vytvořila si svůj vlastní školní vzdělávací program Tymiška, kterým se řídí celý rok. Práce s dvouletými dětmi je zcela individuální, každé dítě má jiné potřeby, ke kterým je nutné přihlížet.

Většina dětí má malou slovní zásobu a s některými dětmi je obtížná komunikace, především u dětí, které nemají češtinu jako mateřský jazyk. U dívky, která pochází z Polska a s češtinou se teprve seznamovala, byla komunikace založena na nápodobě. Dívka potřebovala o to větší pozornost paní učitelky, která k ní byla vnímavá a dokázala rozpoznat potřeby dívky. Vypozorovala jsem, že tyto děti potřebují prostor pro hru. Prostory ve třídě jsou dostatečně velké a děti mohou po třídě jezdit na motorkách, běhat a volně se pohybovat, aniž by došlo kvůli stísněnému prostoru k úrazu. Děti si hrají vedle sebe, nikoliv spolu, jen u výjimek se můžeme setkat s náznaky spolupráce. Děti mají tendenci brát si hračky pro sebe, proto velmi často nastávají konflikty. Kvůli špatné komunikaci děti často řeší konflikty agresivitou. Spousta dětí má v tomto věku logopedické vady a navzájem si často nerozumí, a také proto se snadno uchylují k nepřiměřeným reakcím. Ať už je to agrese, pláč nebo úzkost. Chlapec, kterému jiné dítě hračku sebralo, měl ihned záchvaty pláče, které neustávaly, do té doby, než mu dítě hračku opět vrátilo. Konflikty jsem s dětmi řešila individuálně. Ve třídě byl nejmladší chlapec ve věku 2, 2 roku a ten vyžadoval mou neustálou péči a pozornost. Pokud jsem viděla, že děti si navzájem boří vytvořené mosty z kostek, snažila jsem se dítěti, které konflikt vyvolalo nabídnout jinou činnost a zaujmout jeho pozornost. Pozornost děti udrží jen velice malou chvíli, proto jakákoliv řízená činnost je pro paní učitelku náročná. Tyto dvouleté děti udržely pozornost 3 – 5 minut a ihned vyžadovaly změnu nebo alespoň obměnu aktivity. Uprostřed rozpracované výtvarné činnosti se děti zvedly od stolu a projely se několikrát po prostoru na motorkách. Byla vidět veliká potřeba

pohybu. Děti neustále skákaly a běhaly po prostoru ve třídě. Prostor byl přizpůsobený a nábytek i hračky v místnosti byly bezpečně umístěny tak, aby nedošlo k úrazu. Při nepozornosti, kdy se děti nebyly už schopné soustředit na aktivitu tak, jak jsem potřebovala, jsem je překvapila pohybovou nebo hudebně-pohybovou aktivitou, které jsou pro děti velice lákavé a ihned byla upoutána pozornost, kterou jsem pro dokončení činnosti potřebovala. Během výtvarných a pracovních činností jsem pracovala s dětmi individuálně, anebo se skupinou dvou dětí, protože při větším počtu dětí nebyla práce provedena podle mých představ a nenaplnily se cíle, které jsem si zvolila. Ostatním dětem jsem vždy nabídla jinou činnost, ale převažovala spontánní hra dětí, protože děti potřebují mít svůj vlastní prostor pro hru.

U dvouletých dětí jsou velice prožívané city, a tudíž i odloučení od matky bylo pro mnohé z nich velice nepříjemné. K takovýmto dětem jsem přistupovala citlivěji. Dítě se musí cítit v mateřské škole v bezpečí a vědět, že je zde vítáno. O to lepší bude jeho začlenění mezi své vrstevníky a bude snáze navazovat kontakty. Každé dítě v mateřské škole potřebuje individuální péči a děti dvouleté jí potřebují mnohem více než tříleté. Chlapec ve věku 2,6 let mě každou půl hodinu chytl za ruku, odvedl do prostoru třídy, kde se mnou začal skákat. Tento chlapec nevydržel u žádné činnosti. Nebavilo ho hrát si s hračkami. Vypozorovala jsem, že potřebuje spontánní pohyb, a tak jsem zařazovala do činností hru na tělo a ponechávala jsem prostor pro volné pohybové vyžití.

Ve třídě se nachází chlapec, který i ve věku 2,4 let nosí plenky. Pokud do mateřské školy chodí děti, které ještě nezvládají sebeobsluhu na toaletě, měly by k tomu být přizpůsobeny prostory v mateřské škole, a tudíž je zapotřebí, aby nechyběly nočníky a také přebalovací pult, jelikož některé dvouleté děti, které do mateřské školy chodí, ještě neumí chodit na záchod a při spánku se pomočují. Přebalovací pult zde chyběl, takže paní učitelka byla nucená dítě přebalovat ve třídě na podložce. Sebeobsluha je pro děti obtížný úkol. Jedná se především o oblékání, které je pro děti náročné. Některé děti se zvládají svlékat, ale oblékat nikoliv, tudíž je tady velká práce pro paní učitelku. Výprava na pobyt venku při počtu 12 dětí trvala přibližně půl hodiny. Hygiena a stolování už byly na lepší úrovni. Děti si umí bez pomoci umýt ruce, vyčistit zuby a najíst se lžící. Starší děti mají k dispozici i příbor a můžou se rozhodnout, zda si ho vezmou k jídlu. Smrkání však nezvládá skoro žádné dítě, je zde velká zátěž paní učitelky, která neustále musí dětem utírat nosy, především při pobytu venku na procházce je to komplikované. S výjimkou chlapce, který má plenky, se děti umí

obsloužit na toaletě, některé děti mají i své nočníky. Při pohybové aktivitě jsem volila především chůzi, běh, a skoky. Využívala jsem především tělovýchovných chvil, kde se děti za pomoci klavíru nebo bubínku pohybovaly podle rytmu. Pomocí tanečků, říkadel a hudebně-pohybové průpravy se cvičilo efektivně a živě. Řízené cvičení muselo být vhodně motivováno. Pohybové hry, musely být jasně vysvětlené maximálně jedním pravidlem. Motivace dvouletých dětí je jednodušší, ale také musíme počítat s tím, že u činnosti nevydrží déle než 5 minut. Při pobytu venku je velice důležitá organizace a bezpečnost. Paní učitelka musí neustále dbát na to, aby se děti držely kamaráda, a tvořily tak dvojice. I při pobytu venku je důležitá motivace, využívá se k tomu, aby děti chodily za sebou. Některé děti mají špatnou koordinaci i hrubou motoriku, narážejí do předmětů ve svém okolí a tudíž je nutné dodržování bezpečnosti, jelikož hrozí úraz. Dvouleté děti potřebují také k dispozici zahradu, kde mají volný pohyb. Pokud mají děti k dispozici pískoviště, bazén a různé prolézačky, rozvíjí se u nich především jemná motorika, což je důležité pro další vývoj. I když tyto děti mají spoustu energie, jsou také rychleji unavené, a některé při obědě už usínaly. Potřeba spánku je velice důležitá, jelikož dítě během ranních činností a pobytu venku vydá spoustu energie, kterou potřebuje opět nabrat zpět. Od září 2014 je naplánována v prostorách zahrady stavba výběhu pro ovce a kurník se slepicemi, což bude utvářet hezký vztah dítěte k přírodě a zvířatům. Při nácvičce básně byly děti velice nepozorné, a tak jsem zkusila činnost obměnit a učila jsem báseň jako píseň formou hry na auta. Děti si ihned nenásilnou formou zapamatovaly slova a píseň zpívaly všude. Při práci s dvouletými dětmi jsem pocítila větší vytížení než při práci se skupinou dětí 3 – 6letých, především z následujících důvodů. Uvědomuji si, že tyto děti potřebují neustálou péči a pocit lásky. Při práci s dvouletými dětmi, musí být paní učitelka chápavá, empatická, laskavá a přistupovat ke každému dítěti individuálně. Tato práce je velice náročná především po psychické stránce, a proto děti potřebují mít vedle sebe především chápavou a trpělivou paní učitelku.

6.8 Shrnutí praktické části

Dotazníkové šetření ukázalo, že zájem o univerzitní mateřskou školu ze stran studentů a zaměstnanců Pedagogické fakulty UK v Praze je 77 %. Jak vyplynulo i z rozhovoru, krokem číslo jedna může být právě dotazníkové šetření, které ukáže, zda je myšlenka univerzitní mateřské školy na místě. Prostřednictvím dotazníku jsem dále zjišťovala

názory na dětské koutky a zda by studenti a zaměstnanci fakulty uvítali i tento typ zařízení. Dětský koutek byl nejprve zřízen v univerzitní budově v Brandýse nad Labem, ale vzhledem k špatné dostupnosti nebyl plně využíván a návštěvnost byla minimální.

Během dopsání bakalářské práce došlo k realizaci dětského koutku na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze v ulici M. Rettigové 4, který se otevřel v dubnu 2013. I díky faktu, že tento dětský koutek se nachází v hlavní budově a navíc v centru Prahy, je využíván mnohem více než dětský koutek v Brandýse nad Labem. Za rok provozu dětského koutku využilo této nabídky 156 lidí z řad studentů i zaměstnanců fakulty. Využívání dětského koutku vypovídá o tom, že toto zařízení má rozhodně na fakultě své místo. Největší návštěvnost dětského koutku byla zaznamenána v době zkouškového období.

Pro Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze je myšlenka zřízení univerzitní mateřské školy na místě, jelikož právě zde, jak i prokázal průzkum, se nachází spousta matek z řad studentů i zaměstnanců fakulty, kteří by tuto možnost uvítali, protože mají děti v předškolním věku nebo děti mladší tří let.

Rozhovor s ředitelkou Univerzitní mateřské školy Lvíčata byl velmi přínosný. Dozvěděli jsme se, jaké má tato instituce silné a slabé stránky. Také nyní víme, že realizace UMŠ je dlouhodobý a obtížný proces.

Pokud chceme univerzitní mateřskou školu zřídit i na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, je zapotřebí především zvážit možná rizika, která mohou během realizace nastat. Je nutné brát v úvahu problémy, které nás mohou při vzniku a také v dalším fungování UMŠ čekat. Největší překážkou pro zřízení takového zařízení na naší fakultě mohou být především prostorové podmínky. Zřízení univerzitní mateřské školy může být realizované pouze tehdy, splňuje-li veškeré požadavky stanovené zákonem a také pokud má daná fakulta zajištěné finance, jelikož provoz univerzitní mateřské školy je velice finančně náročný. Pro většinu fakult mohou i finance znamenat velký problém. Musíme si uvědomit, že jen zřízení univerzitní mateřské školy jde do milionů korun a kolik tisíc stojí další roční provoz. Také proto je důležité zjistit, zda byla vypsána výzva od Evropského sociálního fondu, na níž by fakulty reagovaly a mohly vytvořit svůj vlastní projekt, díky kterému by dosáhly na finance z ESF.

7 Diskuze

Z rozhovoru s ředitelkou UMŠ Lvíčata je zřejmé, že univerzitní mateřské školy jsou stále aktuální téma a nejen hlavní město Praha se snaží tato předškolní zařízení zřizovat. Víme, že univerzitní mateřské školy mezi sebou spolupracují a UMŠ Lvíčata se stala inspirací pro mnoho univerzit. Jen od roku 2010 přibýlo dalších šest univerzitních mateřských škol, což vypovídá o velkém zájmu.

Často se také setkáváme s názory, že univerzitní mateřské školy a podobná zařízení nemají na vysokých školách tzv. co pohledávat. Záleží, jak se na tato zařízení díváme. Z pohledu studující matky je možnost umístění dítěte do univerzitní mateřské školy velkou úlevou a příjemným řešením, kdežto bezdětní studenti se na tuto instituci můžou dívat pouze jako na nový trend, který je zbytečným nadstandardem na vysokých školách.

Pozorování v soukromé mateřské škole Tymiška ukázalo, že dítě mladší 3 let potřebuje intenzivní a individuální péči, která při počtu 28 dětí ve třídě nemůže být dostatečně naplněna. Ke zlepšení vzdělávacího procesu v mateřské škole by pomohlo snížení počtu dětí v jednotlivých třídách. Pedagogický personál při tak velkém počtu dětí ve třídě není plně schopen naplnit výchovně-vzdělávací cíle, jelikož většinu času své práce musí věnovat především sebeobsluze dětí do tří let, které nejsou v mnoha případech v této oblasti soběstačné.

Domnívám se, že by bylo potřeba, aby ve třídě s dětmi mladšími tří let byly přítomny po celou dobu 2 pedagogové a dle možností byla přítomna např. zdravotní sestra nebo asistent pedagoga. Ti by zajišťovali uspokojování základních potřeb u dvouletých dětí v oblasti sebeobsluhy, stravování apod. Každé dítě má jiné potřeby, a proto k němu musíme přistupovat individuálně. V České republice se zastává názor, že pro předškolní vzdělávání je dítě zralé od tří let. V praxi se nám ale potvrdilo, že v některých případech je již dvouleté dítě na mateřskou školu více připraveno, než dítě čtyřleté.

V období dokončování mé bakalářské práce se stále projednávalo případné schválení dětských skupin. Návrh o dětských skupinách v březnu podpořila Poslanecká sněmovna a dále byl předložen sociálnímu a školskému výboru. Pokud bude návrh schválen, první dětské skupiny se budou moci otevřít v září roku 2014. Pro rodiče, kteří se chtějí vrátit do svého zaměstnání z rodičovské dovolené co nejdříve, představuje tento návrh dočasné řešení problému s umístěním svého dítěte do předškolního zařízení. Je

pochopitelné, že v současné době, kdy nejsou volná místa v mateřských školách, je tento návrh všeobecně podporován. Avšak je otázka, zda v dětských skupinách bude dítě dostatečně rozvíjeno po vzdělávací a výchovné stránce.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda je zájem ze stran studentů a zaměstnanců zřídit na PedF UK v Praze univerzitní mateřskou školu. Dále bylo cílem zjistit, jak jsou naplněny potřeby dítěte a požadavky rodičů v předškolních zařízeních.

V teoretické části bakalářské práce se zaměřuji na důvod vzniku a následný vývoj inovativních zařízení a s tím také zároveň na možné překážky, které mohou nastat při vzniku univerzitních a firemních mateřských škol v České republice. Pozornost jsem také věnovala potřebám dítěte a dále jsem zjišťovala, jaké požadavky jsou ze strany rodičů kladeny na dítě a k dané instituci.

V praktické části své bakalářské práce jsem prostřednictvím dotazníkového šetření zjišťovala názory zaměstnanců a studentů Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, zda by byli nakloněni vzniku univerzitní mateřské školy nebo dětského koutku. Z výsledků dotazníkového šetření vplynulo, že 77 % dotazovaných je nakloněno vzniku obou těchto zařízení. Věřím, že jsem svou bakalářskou prací mohla přispět k možné realizaci univerzitní mateřské školy na naší fakultě, a tím splnila jeden z hlavních cílů, který jsem si na začátku své práce stanovila.

Prostřednictvím rozhovoru jsem zjišťovala silné a slabé stránky univerzitních mateřských škol. Rozhovor mi poskytl informace o vzniku Univerzitní mateřské školy Lvíčata v Praze, kde jsem se také dozvěděla, že se skutečně jedná o náročný proces. Doufám, že tato skutečnost nebude překážkou a naše fakulta bude vzniku univerzitní mateřské školy nakloněna.

Během pozorování v soukromé mateřské škole Tymiška v Debři jsem měla možnost pracovat s dětmi mladšími tří let, které se nachází ve firemních mateřských školách. Popsala jsem individuální práci s těmito dětmi a také jak se přistupuje k potřebám dítěte v dané mateřské škole.

Zpracováním mé bakalářské práce jsem chtěla podpořit možný vznik univerzitní mateřské školy na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Dále jsem chtěla objasnit, co je pro vznik univerzitních a firemních mateřských škol důležité a s jakými možnými překážkami se při realizaci těchto mateřských škol můžeme setkat.

Seznam literatury a zdrojů

Odborné publikace

BEČVÁŘOVÁ, Zdena. *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha. Portál, 2003. ISBN: 807-1785-377.

GILLERNOVÁ, Ilona a Václav MERTIN. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha. Portál, 2003. ISBN: 978-80-7367-627-8.

KOLLÁRIKOVÁ Zuzana a Branislav PUPALA. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha. Portál, 2001. ISBN: 80-7178-585-7

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha. Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN: 978-80-247-1568-1.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha. Portál, 2000. ISBN: 80-7178-494

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha. Portál, 2007. 108 str. ISBN 978-80-7367-272-0

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Praha. Avicenum, 1986. ISBN: 08-011-86

MONATOVÁ, Lili. *Předškolní pedagogika*. Praha. Státní pedagogické nakladatelství, n. p. 1988. ISBN: 17-249-88

OPRAVILOVÁ Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. *Rok v mateřské škole*. Praha. Portál, 2003. ISBN: 80-7178-847-3

PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha. Portál, 2001. ISBN: 80-7178-584-9

PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Praha. Portál, 2009. ISBN: 9788073675035

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Výzkumný ústav pedagogický v Praze. 2004.

ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha. Státní pedagogické nakladatelství, 1988. ISBN: 14-680-88

TĚTHALOVÁ, Marie. Učitelka mateřské školy by měla být flexibilní a umět věci domýšlet. *Informatorium: časopis pro výchovu dětí od 3-8 let v mateřských školách a školních družinách*. (1), 2014. str. 7 - 11. ISSN: 1210-7506.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha. Portál, 2000. ISBN: 80-7178-308-0.

WICHTERLOVÁ, Lada. *Klíč k jeslím*. Praha. Gender Studies, o. p. s., 2007. ISBN: 978-80-86520-22-3

Elektronické zdroje

BEČKOVÁ, Ivana. *Uspokojování potřeb dítěte v podmínkách současné mateřské školy*. 11. 4. 2008. Dostupné na: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/2214/USPOKOJOVANI-POTREB-DITETE-V-PODMINKACH-SOUCASNE-MATERSKE-SKOLY.html/>

ČESKÁ OBCHODNÍ INSPEKCE. 2013. Dostupné na: <http://www.csicr.cz/getattachment/e1b96137-2102-4a87-8cae-7384d9dba60c>

DUK. *Dětské skupiny se v Česku otevřou možná už od září*. 2014. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/265111>.

DYKAS, Miroslav. *Svépomocné hlídání dětí v dětském koutku FF UK*. [online]. 2008, 16.02.2012 [cit. 2012-03-01]. DOI: <http://www.ff.cuni.cz/FF-8730.html>

FOXÍKOVA ŠKOLKA. *Firemní školky*. 2011. Dostupné na: <http://www.foxikovaskolka.cz/cs/firemni-skolky/>

HOLAS, Ivan. *Masarykova Univerzita v Brně otevřela vlastní mateřskou školu*. 2012. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/zpravy/regiony/_zprava/masarykova-univerzita-v-brne-otevrela-vlastni-materskou-skolku--1067546

HRONOVÁ, Milada. *Univerzita v Olomouci otevřela svou první mateřskou školu..* [online]. 30.01.2012. [cit. 2012-11-20]. Dostupné na: <http://www.upol.cz/aktualita/clanek/univerzita-palackeho-otevrela-svou-prvni-materskou-skolu/>

JEŽKOVÁ, Zuzana a Alena GÉBLOVÁ. *Máma a já. Jak u nás fungují firemní školky*. online. 24. 2. 2010 [cit. 2013-12-12] Dostupné na: http://www.mamaaja.cz/ActiveWeb/Article/2105/jak_u_nas_funguji_firemni_skolky.html

KÜHNEL, Roman. *Provozní řád Dětského koutku na Pedagogické fakultě*. [online]. 2011, 14.10.2011 [cit. 2012-12-04]. Dostupné na: http://www.pedf.cuni.cz/files/file/uredni_deska/informace_tajemnika/pp22011.pdf

KUHN, Jiří. *Přírodovědecká fakulta UK otevře v roce 2013 mateřskou školu v zeleném centru Prahy*. [online]. 2012. Dostupné na:

<http://www.natur.cuni.cz/fakulta/aktuality/prirodovedecka-fakulta-uk-otevre-v-roce-2013-materskou-skolku-v-zelenem-centru-prahy>

KANTORKOVÁ, Táňa. *VŠB-TUO vybuduje v Ostravě první univerzitní mateřskou školu*. [online] 6. 12. 2012. Dostupné na: <http://www.vsb.cz/info/?reportId=22019>

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Alternativní vzdělávání v mateřských školách*. 26. 7. 2004. Dostupné na: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/28/ALTERNATIVNI-VZDELAVANI-V-MATERSKYCH-SKOLACH.html/>

SYSLOVÁ, Zora. *Kritéria pro evaluaci podmínek předškolního vzdělávání*. 7. 2. 2007. Dostupné na: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/1135/KRITERIA-PRO-EVALUACI-PODMINEK-PREDSKOLNIHO-VZDELAVANI.html/>

SCHOLTZOVÁ, Jiřina. *Univerzitní mateřská škola Lvičata: Základní dokumenty*. [online]. 20. 10. 2011 [cit. 2012-11-20]. Dostupné na: <http://lvicata.cvut.cz/zakladni-dokumenty>

RÝDL, Karel. *Co je vlastně alternativní mateřská škola*. 1999. Dostupné na: <http://www.rodina.cz/scripts/detail.asp?id=269>

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně: Základní dokumenty. *Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně: Hlídací koutek koala* [online]. 19. 9. 2011 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z: http://qocna.utb.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=70&Itemid=83

Univerzitní mateřská škola Hrášek v Brně. Dostupné z: <http://www.hrsekms.cz/>

Univerzitní mateřská škola na VŠE v Praze. Dostupné na: <http://skolka.vse.cz/univerzitni-skolka/zakladni-informace/>

Univerzitní mateřská škola Qočna v Olomouci. Dostupné na: <http://qocna.utb.cz/>

Univerzitní mateřská škola Rybička v Praze. Dostupné na: <http://www.skolkarybicka.cz/>

Univerzitní mateřská škola v Ostravě. Dostupné na: <http://www.vsb.cz/skolka/cs/matrska-skolka/>

VEJVODOVÁ, Alžběta. *Vládní lék na nedostatek školek – dětské skupiny s daňovým bonusem*. 2013. Dostupné na:<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/228453>.

